

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Lansdorfová

Zvláštnosti výslechu dětí

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jiří Krupička, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 22. 12. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 125 121 znaků včetně mezer.

Kateřina Lansdorfová

V Praze dne 22. 12. 2019

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Jiřímu Krupičkovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady a připomínky poskytnuté v průběhu psaní této diplomové práce. Velké poděkování dále patří mé rodině, za její neuvěřitelnou podporu a pomoc po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Úvod do problematiky: základní pojmy	3
1.1. Výslech	3
1.1.1. Výslech z hlediska trestního práva	3
1.1.2. Výslech z hlediska kriminalistiky	3
1.1.3. Výslech z hlediska forenzní psychologie	4
1.2. Dítě	5
1.2.1. Postavení dítěte v rámci trestního řízení	6
1.2.1.1. Dítě jako zvlášť zranitelná osoba	7
1.2.1.2. Dítě jako svědek	8
1.3. Sekundární viktimizace	9
1.3.1. Příčiny vzniku	10
1.3.2. Sekundární rány	11
2. Právní úprava výslechu dětí	13
2.1. Výslech dětí podle § 102 TŘ	13
2.1.1. Aplikace	13
2.1.2. Změny v rámci novely zákona	14
2.2. Výslech dětí podle § 158 TŘ	15
2.3. Výslech mladistvého podle § 57 ZSVM	16
3. Zvláštnosti výslechu dětí: osoba dítěte	17
3.1. Věk	17
3.2. Subjektivní stav	19
3.2.1. Vnímání	19
3.2.2. Paměť	19
3.2.3. Fantazie	20
3.3. Dětská lež	21
3.3.1. Druhy lží	22
3.4. Sugestibilita	23
3.5. Duševní poruchy	24

4. Zvláštnosti výslechu dětí: průběh výslechu	26
4.1. Speciální výslechové místnosti	26
4.1.1. Právní základ	26
4.1.2. Důvody a cíle zřízení	28
4.1.3. Prostory a vybavení	28
4.1.4. Využití v praxi	29
4.2. Osoby	30
4.2.1. Vyslychající	31
4.2.2. Orgán sociálně-právní ochrany dětí	33
4.2.3. Rodiče	35
4.2.4. Poradce	36
4.3. Způsob vedení výslechu	37
4.3.1. Navázání psychologického kontaktu	37
4.3.2. Poučení	39
4.3.3. Způsob komunikace	41
4.4. Rizika výslechu	43
4.4.1. Rizikové otázky	43
4.4.2. Rizikové odpovědi	46
4.5. Pomocné výslechové metody – NET, FAST	47
4.6. Demonstrační pomůcky Jája a Pája	48
4.7. Dokumentace	49
4.8. Opakování výslechu	50
5. Řízený rozhovor	52
Závěr	55
Seznam zkratk	57
Seznam použitých zdrojů	58
Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a 3 klíčová slova v českém jazyce	64
Název diplomové práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a 3 klíčová slova v anglickém jazyce	65

Úvod

Dítě je obecně považováno za nejcitlivější lidskou bytost, jejíž práva by měla být chráněna, a to ve všech oblastech právního systému. To i vyplývá přímo z Listiny základních práv a svobod, která ve svém článku č. 32 odst. 1 stanoví, že zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Přístup k dítěti by tak vždy měl být specifický a přizpůsobit se jeho individuálním potřebám. Výslech v trestním řízení je sám o sobě nelehkým procesem, s nimiž jsou spojeny stavy pro něj typické, jako je strach, stres, emoční vypětí. O to více však musí být náročný, pokud se v postavení vyslychaného ocitne dítě. Ať už je dítě přítomné u výslechu z jakéhokoliv důvodu, vždy se bude jednat o situaci, která pro něj zcela jistě není přirozená. Dítě a častokrát ani osoba na druhé straně neví, co od výslechu očekávat, což může mít i krajně nepříznivé následky.

Tato diplomová práce se tak bude zaměřovat na veškeré zvláštnosti, které v souvislosti s vyslycháním dětí mohou nastat. Vzhledem k tomu, že po dobu mých studijních let mi byla tematika týkající se dětí velmi blízká, bylo toto téma pro mě jasnou volbou, jak opět posunout své vědomosti o krok dál.

Mým cílem je tak prostřednictvím této diplomové práce poskytnout komplexní přehled o výslechu dětí. Tato práce by tak jednak měla osobu zasvětit nejen do základních pojmů a zákonné úpravy, ale především pak osvětlit praxi, která je v tomto případě neméně důležitá. Následující kapitoly by tak měly pojmut výslech jako takový, a to od úplných začátků pojednávajících o základních definicích a právní úpravě, až po samotný průběh výslechu krok po kroku.

Vzhledem k tomu, že věda, ať už v rovině psychologické tak i právní, jde stále kupředu, bude rovněž mojí snahou poskytnout informace doplněné o co nejaktuálnější rady a metody, jak výslech vést co nejefektivněji.

S ohledem na výše uvedené cíle, tak bude diplomová práce obsahovat jak teoretickou část, tak i část praktickou. Teoretické části se budou věnovat první dvě kapitoly, v rámci kterých budou vysvětleny základní pojmy nezbytné pro pochopení problematiky jako takové a zároveň její zakotvení v rámci české právní úpravy. Z této fáze se pak diplomová práce plynule přesune již do hlavní části, třetí a čtvrté kapitoly, které budou zaměřeny na veškeré zvláštnosti, které při výslechu mohou nastat. Třetí kapitola bude zaměřena na zvláštnosti z pohledu psychologického, přičemž bude kombinovat teorii doplněnou o poznatky z praxe. Oproti tomu kapitola čtvrtá bude

již v čistě praktickém slova smyslu, a poskytnete tak podrobný obraz o průběhu samotného výslechu doplněného o poznatky, za jakých podmínek a jakým způsobem by měl probíhat. V rámci této části bych se ráda zaměřila pouze na výslechy, které jsou prováděny příslušníky Policie ČR, k nimž dochází v rámci přípravného řízení.

Poslední kapitolu bych ráda věnovala své případové studii, v rámci které bych ráda veškeré poznatky předešlých kapitol porovnávala s policejní praxí. Zamýšlenou metodou bude strukturovaný rozhovor s osobou, která byla jako dítě přítomna u výslechu a poskytnete mi tak informace o tom, jak v policejní praxi takový výslech skutečně probíhal. Kapitola bude následně zakončena mým zhodnocením výsledku rozhovoru s tím, jak by výslech měl v souladu se zákonnou úpravou a doporučenými radami a metodami probíhat.

1. Úvod do problematiky: základní pojmy

1.1. Výslech

Výslech se řadí k nejrozšířenější a zároveň nejstarší používané metodě v oblasti kriminalistiky. Jeho počátky sahají až ke vzniku samotné společnosti, kdy už v tehdejších prvobytně pospolných společnostech byl využíván při řešení sporů mezi jejími členy. Pojmové vymezení výslechu tak prošlo dlouhodobým vývojem, v rámci kterého vznikaly různé pojmy mu přisuzované, ať už stručně definované a obecné anebo rozsáhlé, snažící se do definice zahrnout, co nejvíce možného.¹

Rovněž se výslech vyvíjel v rámci vědních oborů, díky kterým lze na něj nahlížet z několika rovin, a to nejen z té kriminalistické, ale také z roviny trestního práva procesního a forenzní psychologie. Spurný označuje výslech jako proces právem regulovaný, v rámci kterého dochází k získávání, zpracovávání, hodnocení a rovněž dokumentování informací o skutku, který je předmětem vyšetřování.² Z mého pohledu však tato definice není příliš vhodná, neboť jí lze použít i k popisu jiných kriminalistických metod, jako je např. rekognice, rekonstrukce nebo vyšetřovací pokus.

1.1.1. Výslech z hlediska trestního práva

Výslech z hlediska trestního práva nalezneme upravený v trestním řádu, konkrétně v hlavě páté pod názvem „Dokazování“. Dokazování představuje velmi důležitou oblast v trestním řízení, kdy se jedná o postup orgánů činných v trestním řízení, který je zákonem upraven a prostřednictvím kterého dochází k vyhledávání skutečností podstatných pro další postup v řízení, ale i pro konečné rozhodnutí. Právě v rámci dokazování má výslech zásadní roli, neboť představuje jeden z důkazních prostředků.³

1.1.2. Výslech z hlediska kriminalistiky

V rámci kriminalistiky se výslech řadí mezi nejčastější metody používané k zjišťování poznatků o vyšetřované události. Zatímco trestní právo spolu s forenzní psychologií se zabývají

¹ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003, str. 3-6

² SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, str.13

³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Leges, 2016, str. 361-363

výslechem z hlediska předmětu jejich oboru, kriminalistika takto vzniklé poznatky převádí a doplňuje je o své zobecněné poznatky z kriminálního prostředí.⁴

Definice výsledku z pohledu kriminalistiky existuje celá řada, k jejichž nárůstu došlo především v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, během kterých kriminalistika prošla výraznou fází posilující její vědecký potenciál.⁵

Podle Musila, Konráda a Suchánka: „*Výslechem v kriminalistice rozumíme kriminalistickou metodu, kterou na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslýchaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného i vyslýchajícího.*“⁶

Sám pak Konrád výše citovanou definici označuje za úplnou, jelikož obsahuje všechny pojmové znaky. Podle jeho názoru je nutné mezi tyto znaky zařadit i právní rámec výsledku, který je v jiných definicích opomíjen. Do právního rámce pak zařazuje zákonné důvody pro výsledek, práva a povinnosti stanovené zákonem jak pro vyslýchajícího, tak i pro vyslýchaného.⁷ Oproti tomu Němec se s tímto názorem neztotožňuje. Existenci zákonnosti v rámci výsledku považuje za tak samozřejmou, že její zdůraznění v samotné definici je nadbytečné. Podle jeho názoru je tak třeba vycházet z definice sovětské učebnice kriminalistiky popisující výsledek jako samotné získání informací, které jsou zafixovány ve vědomí člověka.⁸

Dovoluji ztotožnit se s názorem Konráda. Přestože by měla být zákonnost automaticky předpokládána a vyvozována z definice, považují její zdůraznění v samotné definici za důležité.

1.1.3. Výsledek z hlediska forenzní psychologie

Poslední rovinnou, ze které je možné na výsledek nahlížet, je rovina psychologická. Forenzní psychologie, jak je tato vědní disciplína nazývána, navazuje na kriminalistiku a stává se tak jejím doplňkem, jejímž prostřednictvím dochází k rozvoji psychologické stránky výsledku.

⁴ KONRÁD Zdeněk. Vysvětlení – zvláštní druh výsledku? Kriminalistika [online] 1999, č. 4, Praha, 1999, [cit. 2019-02-13] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

⁵ NĚMEC, Miroslav. Op. cit., str. 6

⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C.H. Beck, 2004, str. 327-339

⁷ KONRÁD, Zdeněk. Op. cit.

⁸ NĚMEC, Miroslav. Op. cit., str. 7

Přestože se jedná o obor odlišný od práva, vždy musí dodržovat pravidla stanovená trestním řádem, od kterých se nelze odchýlit.⁹

Forenzní psychologie nezkoumá výslech jako celek, ale naopak se jím zaobírá z hlediska dvou různých pohledů, které označuje jako psychologie výslechu a psychologie výpovědi. V rámci psychologie výslechu považuje výslech za událost probíhající mezi dvěma osobami – a to vyslychajícím a vyslychaným. V této fázi se především zaměřuje na psychologické jevy, které hrají podstatnou roli přímo při vyslychání. Naopak psychologie výpovědi, jak už ze samotného názvu vyplývá, se zaměřuje na výpověď, která představuje výsledek jednání mezi vyslychajícím a vyslychaným, u níž se zabývá veškerými okolnostmi, které výpověď utváří a zároveň ovlivňují její pravdivost a úplnost.¹⁰

1.2. Dítě

Vymezení pojmu dítěte v rámci trestního práva je upraveno jak mezinárodními dokumenty, tak i zákony, jejichž definice však nebývají vždy jednotné.¹¹

Úmluva o právech dítěte definuje dítě ve svém článku 1, a to jako každou bytost, která je mladší 18 let, pokud nedosáhla zletilosti dříve v souladu s právním řádem daného státu. V rámci národní úpravy je dětem a mladistvým ústavně zaručena zvláštní ochrana dle článku 32 Listiny základních práv a svobod.¹²

Zákony se však při definování dítěte liší. Trestní zákoník ve svém ustanovení § 126 stanoví, že dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak.¹³ Oproti definici obsažené v Úmluvě o právech dítěte tak nevylučuje osoby, které zletilosti dosáhly již dříve.

Situací, kdy trestní zákoník stanoví jinak, se rozumí konkrétní trestný čin, u nichž je zvýšena ochrana dětí, a proto u určitých trestných činů tak trestní zákoník rozlišuje věkové kategorie; dítě mladší patnácti let a dítě mladší osmnácti let. Dítětem mladším 15 let se rozumí dítě nejpozději do dne předcházejícího dni jeho patnáctých narozenin.¹⁴

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 1 vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, str.282-283

¹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 302-303

¹¹ Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník, 2. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1344 - 1349

¹² Ibid, str.

¹³ §126 TZ

¹⁴ Šámal, P. a kol. Op. cit. str. 1344 - 1349

Odlišný pohled na definování dítěte, než je tomu v případě trestního zákoníku, nalezneme i v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, který pro své účely stanoví, že dítětem se rozumí nezletilá osoba, neboli osoba mladší osmnácti let.¹⁵ Opět tak k dochází k vyřazení osob mladších 18 let, které dosáhly zletilosti dříve.

Zletilosti, která je upravena § 30 občanského zákoníku, tak nabývá dítě dnem svých osmnáctých narozenin, od kterých je plně způsobilý k veškerým právním jednáním. K nabytí plné svéprávnosti však může dojít i dříve v souladu s § 30 odst. 2 občanského zákoníku, a to v případě uzavření manželství nebo přiznáním svéprávnosti soudem.¹⁶ Osoba, které byla takto zletilost dříve přiznána, však bude stále v rámci trestního práva posuzována jako mladistvá a stále se na ni tak uplatní ustanovení stanovená zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, pouze s jedinou výjimkou, a to neaplikování ustanovení § 43 upravující zákonného zástupce.¹⁷

Odlišný přístup k výše uvedené definici dítěte zaujímá zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Jak už vyplývá ze samotného názvu zákona, nadřazeným pojmem je mládež, do které zahrnuje dítě a mladistvého. Dítětem se dle jeho vymezení rozumí osoba mladší patnácti let, mladistvým pak osoba, která dovršila patnáctý rok, ale nepřekročila osmnáctý rok.¹⁸

Pro účely této diplomové práce budu vycházet z definice trestního zákoníku.

1.2.1. Postavení dítěte v rámci trestního řízení

Pokud se dítě ocitne v situaci, kdy je vyslýcháno v souvislosti s trestným činem, liší se průběh jeho výslechu také z hlediska jeho procesního postavení, které může být různé. Dítě může být jednak pachatelem, poškozeným, tj. obětí, anebo svědkem.¹⁹

Pro účely výslechu se tato diplomová práce zaměřuje na dítě v postavení zvláště zranitelné oběti a svědka.

¹⁵ § 2 odst. 1 ZSPOD

¹⁶ ROGALEWICZOVÁ, R., CILEČKOVÁ, K., KAPITÁN, Z., DOLEŽAL, M. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 8-14

¹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Op. cit. (Pozn. autora: text je autorem přizpůsoben novelizaci občanského zákoníku.)

¹⁸ Ibid

¹⁹ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, str. 195-200

1.2.1.1. Dítě jako zvlášť zranitelná oběť

Obětí se v souladu s ustanovením § 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.²⁰

Zákon o obětech trestných činů (dále je „ZOTČ“) však nezůstává pouze u termínu oběti, ale rozlišuje ještě další, specifičtější skupinu, a to oběti zvlášť zranitelné. Ve výčtu osob této specifické kategorie je zařazeno i dítě, a to hned jako první v pořadí. Zranitelnost u dítěte je důsledkem jeho formativního období, v rámci kterého dochází k utváření jeho osobnosti. V tomto období, které dle psychologických poznatků trvá do 18 let, je tak dítě mnohem více ohroženo trestným činem než tomu tak může být u dospělé osoby, a to především v podobě narušení jeho kognitivního, emocionálního nebo sociálního vývoje. K dítěti, které se stalo obětí trestného činu, je tak přístup zásadní.²¹

V případě, že oběť dovrší svých 18 let v průběhu trestního řízení, musí dojít neprodleně k posouzení, jestli se i nadále u ní vyskytuje zvýšená zranitelnost, která jí jako dítěti byla přisuzována. Toto posouzení, zda daná osoba stále spadá do kategorie zvlášť zranitelných obětí, se provádí už podle jiného ustanovení ZOTČ, a to například podle § 2 odst. 4 písm. d), který stanovuje kumulativní splnění dvou podmínek – jedná se o trestný čin taxativně vymezený v tomto ustanovení a zároveň existuje zvýšené riziko sekundární viktimizace.²²

Zavedení zvlášť zranitelných obětí se však netýká pouze české národní legislativy, nýbrž tento pojem je zakotven současně i na mezinárodní úrovni, a to například ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU ze dne 25. října 2012. Ta stanovuje základní principy pro podporu a ochranu obětí spočívající ve specifických postupech a opatřeních. Směrnice tak například zavádí určité postupy v rámci výslechu, na které má oběť právo, jako například, aby byl výslech veden citlivým způsobem a to osobou, která je k tomu profesionálně vyškolená. Rovněž mají oběti také právo na to, aby se vyslychající osoba v průběhu výslechu neměnila, ledaže by změnu vyžadovalo samotné vyšetřování případu. V případě, že se jedná

²⁰ §2 odst. 2 ZOTČ

²¹ DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P. *Zákon o obětech trestných činů, Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 4-30

²² Tamtéž 30.

o oběti sexuálního násilí, mají právo požadovat, aby byl výslech veden osobou stejného pohlaví.²³

1.2.1.2. Dítě jako svědek

Způsob, jakým lze osobu svědka definovat, není možné v předpisech trestního práva procesního naleznout, neboť upravují pouze jeho práva a povinnosti. V obecném slova smyslu lze svědka vnímat jako fyzickou osobu lišící se od procesních stran, která prostřednictvím vnímání svými smysly poskytuje skutečnosti, které jsou zásadní pro řízení a následné rozhodnutí. V rámci právní teorie byl tento pojem několikrát charakterizován, ať už Císařovou, Fryštákem nebo Storchem, z jejichž definic vyplývají vždy dva stejné znaky svědka, a to že se jedná o osobu odlišnou od obviněného, jejíž výpověď je založena na skutečnostech, které získala vlastním smyslovým poznáním. Důvod, proč svědek nepatří mezi procesní strany, spočívá v jeho přímé nezúčastněnosti v trestním řízení, které se nijak nedotýká jeho vlastních zájmů.²⁴ Zde je však nutné upozornit na situaci, za které se svědek stane zároveň poškozeným. V takovém případě by byl i procesní stranou.²⁵

V případě výslechu svědka trestní řád odlišuje situaci, kdy je vyslýcháno přímo dítě a jemu určeno samostatné ustanovení § 102 trestního řádu. Dříve byla hranice u dítěte v postavení svědka stanovena věkem 15 let. V důsledku přijetí ZOTČ došlo k jejímu zvýšení na hranici 18 let.²⁶ Pro srovnání, v případě slovenského trestního pořádku je u speciálního přístupu pro výslech dětí stále ponechána věková hranice 15 let.²⁷

Z mého pohledu představuje zvýšení hranice věku, za jakého se uplatňují speciální podmínky pro výslech dítěte, správný krok poskytující tak zvýšenou ochranu dětí. Zároveň tak došlo i ke sjednocení terminologie dítěte v souladu s trestním zákoníkem, který považuje dítě za osobu do 18 let.

²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1 vyd. Praha: Portál, 2014, s. 125-134

²⁴ KALIVODOVÁ, Věra; HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. str. 90-110

²⁵ § 12 odst. 6 TR

²⁶ KALIVODOVÁ, Věra; HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Op. cit. str. 90-110

²⁷ KALIVODOVÁ, Věra; HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Op. cit. str. 378-380

Naopak, to co trestní řád neuvádí, je dolní hranice, od které by mohlo být dítě způsobilé vypovídat. Uvádí se, že období, od kterého je jedinec schopný vnímat své okolní jevy a následně je i správně popisovat, nastává v rozmezí věku 3 – 6 let dítěte.²⁸

1.3. Sekundární viktimizace

V rámci vymezení základních pojmů pro účely této práce, je rovněž nutné neopomenout termín sekundární viktimizace. V prvé řadě je nutné předeslat, že se nejedná o pojem vztahující se na všechny děti účastnící se výsledku v trestním řízení, ale pouze na ty, které jsou v postavení poškozeného, tj. oběti.²⁹

Obecně se viktimizací rozumí zraňování a poškozování jedince. Tento proces můžeme rozdělit na dvě fáze, a to na primární a sekundární. Primární viktimizace nastává vždy v souvislosti s trestným činem, v důsledku kterého je oběti způsobena újma. Následně však v rámci období po spáchání trestného činu může být oběť ohrožena fází sekundární viktimizace. Ta však, oproti předešlé primární, není povinná a nemusí tak vždy nastat.³⁰

Sekundární viktimizace, uváděna také jako i sekundární újma, v sobě slučuje veškeré negativní následky trestného činu. Podmínkou, aby se dalo vůbec hovořit o sekundární viktimizaci, je to, aby jednak byla trestná činnost ze strany pachatele ukončena a zároveň, aby po následném oznámení nebo zveřejnění takového činu došlo k nadbytečnému zraňování oběti.³¹

Přestože sekundární viktimizace není nový pojem a můžeme se s ním setkat v literatuře už již před desítky let, její definice se v zákonné úpravě objevuje až od roku 2013, a to v ZOTČ, který ji ve svém § 2 odst. 5 popisuje jako újmu, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.³² ZOTČ tak jednak namísto sekundární viktimizace pracuje s pojmem méně

²⁸ FRYŠTÁK M. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*. Ročník 2014, číslo 10, s.225.

²⁹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2016, str.14-16

³⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. 1 vyd.. Praha: Grada, 2007, str. 12-23

³¹ KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2019, str. 171-174

³² § 2 odst. 5 ZOTČ

užívané druhotné újmy a rovněž vymezuje užší výčet osob, které mohou způsobit její vznik, než uvádí jiné publikace, neboť se zaměřuje pouze na odborníky z oboru působící při vyšetřování trestného činu a na média.

Výše uvedený stav je v komentářové literatuře k ZOTČ odůvodněn tím, že není v možnostech zákonné úpravy zcela zabránit všem osobám podílet se na vzniku druhotné újmy, a proto byl jejich výčet zúžen. Tento zúžený okruh osob se rovněž pak promítá i v dalších ustanoveních ZOTČ zabývajících se předcházení druhotné újmy (§ 17-22).³³

1.3.1. Příčiny vzniku

Oběť může být sekundární viktimizací postižena z různých příčin, které lze rozdělit na strukturální, sociálně psychologické a individuální. Příklad strukturální příčiny lze například spatřovat v povinnosti setkat se s pachatelem, kterým bylo oběti ublíženo, kdy toto setkání může zanechat v oběti velmi traumatizující zážitek. Sociálně psychologickou příčinou může být nejčastěji stigmatizace oběti. Tato tendence přisuzovat obětem negativní vlastnosti v podobě jejich očerňování a přisuzování jim viny za to, co se jim stalo, je doložena řadou experimentů a na samotné oběti má velmi špatný vliv. V neposlední řadě se ale může také jednat o individuální příčiny, především pak o fascinaci, vznikající z chování osob, které jsou v přímém kontaktu s obětí a v rámci kterého mají nadměrný zájem o průběhu trestného činu, z něhož až pramení jakési okouzlení nad tím, co se stalo. Takové chování však úplně utlačuje zájem o samotnou osobu oběti, která se tak v důsledku toho cítí být vedlejší a nedůležitá.³⁴

Impulsem pro vznik sekundární viktimizace bývají především situace, kdy dochází k dalšímu nadbytečnému zraňování obětí, jejichž zdrojem bývají nejtypičtější orgány činné v trestním řízení, média nebo samotné okolí oběti, v němž se pohybuje.³⁵

Právě tyto tři skupiny zdrojů mohou oběti nejvíce ohrožovat z důvodu jejich následného provádění interpretace trestného činu, v rámci kterého rovněž hodnotí roli oběti. V období následujícím po spáchání trestného činu oběť ovlivňují v nejvyšší možné míře, kdy jí přisuzují explicitně nebo implicitně specifické postavení, například ji označují za provokující, nevěrohodnou apod. Mezi další původce, které mohou zapříčinit vznik sekundární viktimizace

³³ GRIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 34-35

³⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra. Op. cit. str. 12-23

³⁵ VELIKOVSKÁ, Martina. Op. cit. str. 72-82

lze rovněž zařadit i další osoby, např. znalce, zaměstnance pojišťoven nebo úředníky v institucích, s kterými může oběť přijít do kontaktu.³⁶

Podle Weisse je ale tím nejdůležitějším původcem sekundární viktimizace právě blízké okolí jedince, především příslušníci z kruhu rodinného. Ti svým způsobem jednání mohou u dítěte způsobit nepříjemné pocity jako je osamělost, izolace od okolního světa nebo ztráta jejich lásky. V případě, že taková situace nastane, mělo by dojít k vyhledání specialistů, kteří budou schopni narušené vztahy mezi dítětem a jeho rodinnými příslušníky urovnat.³⁷

Přestože se Weiss svoji publikací zaměřuje na děti, které se staly obětí sexuálního napadání, lze podle mého názoru vztáhnout jeho teorii i na jiné trestné činy, v rámci kterých dítě bylo ať už obětí nebo svědkem.

1.3.2. Sekundární rány

Hlavní podstatou sekundární viktimizace, ať už nastala z jakékoli příčiny, je způsobení pocitu nezájmu o potřeby a ochranu důstojnosti oběti. V důsledku toho tak vznikají obětem tzv. sekundární rány, které jsou psychologického základu a ve své podstatě dokáží být pro oběť mnohem bolestivější než rány primární. Podle Čírtkové lze tyto rány rozlišovat podle druhů pocitů, a to na pocit nespravedlnosti, pocit nedůstojnosti a pocit izolace.³⁸

Pocit nespravedlnosti bývá vyvolán u oběti v průběhu vyšetřování a v řízení před soudem, a to především pak v rámci výslechu. Příčinou vzniku je nejčastěji absence jakékoliv pomoci a poskytnutí informací ze strany orgánů činných v trestním řízení. Oběť je tak vnímána jako určitý zdroj informací, aniž by jí samotné byly důležité informace poskytnuty. Podle dosavadních studií v oblasti viktimologie bylo zjištěno, že je to právě dostatečná informovanost, která je pro oběti zcela zásadní.³⁹

Pocit nedůstojnosti může pramenit ze špatně vedeného, necitlivého vyslychání, které spočívá především v tendenci oběť předem hodnotit, odsuzovat. Mezi zdroje vzniku lze zařadit i nevhodné reakce a dotazy blízkého okolí. Nejvyšší podíl na vyvolání tohoto pocitu mají média,

³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1 vyd. Praha: Portál, 2014, s. 61-70

³⁷ WEISS, Petr. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 54-55

³⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1 vyd. Praha: Portál, 2014, s. 61-70

³⁹ MARKOVÁ, Eva, VENGLÁŘOVÁ, Martina, BABAIKOVÁ Mira. *Psychiatrická ošetrovatelská péče*. Praha: Grada, 2008, str. 185-187

které zcela nekorektním způsobem zasahují do soukromí. Oběti a jejich příbuzní však v tomto těžkém období nemají většinou způsob ani sílu jakkoliv se bránit.⁴⁰

Poslední sekundární ránou je **pocit izolace**. Ten nastupuje jako důsledek změn, ke kterým došlo v rodinných vztazích, tak ale i ve vztazích na pracovišti, sousedských vztazích apod. Vztah oběti ke svému okolí se mění, jejich známosti pomalu ubývají a jejich chování v důsledku jakési obrany se stává chladnější a více strojené. Konečnou fází pak může být stav, kdy oběť odlišně vnímá sama sebe a tuto změnu přisuzuje tomu, co prožila.⁴¹

⁴⁰ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, str. 137-141

⁴¹ Ibid

2. Právní úprava výslechu dětí

Výslech dětí není v rámci trestního práva jednotně upraven. První významnou část úpravy nalezneme v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „TŘ“), v jehož rámci však úprava také není celistvá. Základní ustanovení tedy představuje jednak § 102 TŘ, který je zaměřen na výslech dítěte v procesním postavení svědka, ale zároveň i § 158 TŘ a ustanovení na něj navazující, která řeší situaci provádění výslechu dítěte jako neopomenutelného nebo neodkladného úkonu v rámci přípravného řízení. Nelze však ani opomenout úpravu v ZSVM, konkrétně pak ustanovení § 57 zaměřující se na výslech mladistvého v postavení pachatele. Tato zásadní ustanovení tak budou nyní v následujících podkapitolách rozebrány.

2.1. Výslech dětí podle § 102 TŘ

Ustanovení § 102 TŘ představuje speciální úpravu, kterou je nutné se při výslechu dítěte řídit. Trestní řád zde přejímá definici dítěte v souladu s trestním zákoníkem, a tak postup platí pro dítě do věku 18 let. Tento zvláštní postup se tak liší od obecného ustanovení výslechu svědka, neboť je nezbytné k dětem přistupovat individuálně a zároveň brát v úvahu jejich odlišnou rozumovou, mravní a duševní úroveň.⁴²

2.1.1. Aplikace

Zvláštní postup při výslechu se však nepoužije automaticky u všech dětí. Je nutné tak naplnit požadavek vymezený v ustanovení § 102 TŘ, a to ten, že dítě bude vyslýcháno „o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat jeho duševní a mravní vývoj.“⁴³

O tom, zda se jedná o takové okolnosti, rozhoduje orgán činný v trestním řízení, jehož úkolem je dané dítě vyslechnout. U závažnějších a těžko určitelnějších případů však je nutné toto rozhodnutí učinit až po odborné konzultaci, ať už s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, pedagogem, dětským psychologem nebo jinou k tomu způsobilou osobou působící v oblasti výchovy dětí a mládeže. Vzhledem k tomu, že neexistuje žádný výčet nepříznivě ovlivňujících okolností, odvíjí se posouzení dané situace především od věku dítěte, jeho vyspělosti a od toho, zda s podobnými okolnostmi již někdy přišel do kontaktu v minulosti. Rovněž také záleží

⁴² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1498-1506

⁴³ § 102 TŘ

na povaze trestného činu, okolnostech, které jsou předmětem výslechu a také zda-li vyslýchané dítě je i poškozeným. Jelikož se nejedná o přesný výčet kritérií, podle kterých by se měla situace posuzovat, může být daný případ posouzen i podle dalších, odlišných kritérií.⁴⁴

Ne vždy však dojde k výše uvedenému posouzení. Zvláštní postup výslechu, aniž by orgán činný v trestním řízení rozhodoval, se neuplatní u dítěte, který v průběhu samotného trestního řízení dovršilo 18 let. V takové situaci se postupuje podle obecných ustanovení o výslechu svědka.⁴⁵

2.1.2. Změny v rámci novely zákona

Ustanovení § 102 TŘ doznalo také několika změn, a to z důvodu přijetí ZOTČ. Mezi jednu z nejvýraznějších, která byla již v předešlé kapitole zmíněna, patří **zvýšení věkové hranice** dítěte v postavení svědka z 15 na 18 let.⁴⁶ Důvodem této změny je především fakt, že právní předpisy vč. trestního řádu poskytují dětem zvýšenou právní ochranu a také to, že mezinárodní úprava považuje za dítě osobu do 18 let. Zároveň tak došlo k odstranění rozdílů mezi obviněným mladistvým a poškozeným ve věku od 15 do 18 let, jelikož právě obviněnému mladistvému byla poskytována vyšší ochrana, což lze dosvědčit na příkladu provedení konfrontace, která byla u obviněného mladistvého možná jen zcela výjimečně. Oproti tomu u osoby poškozené ve stejném věku bylo možné provést konfrontaci kdykoliv bez omezení.⁴⁷

Další posílení ochrany dítěte lze spatřovat v možnosti jeho **výslechu pouze prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení**. Jedná se tak o prostředek předcházení sekundární viktimizaci, která by z důvodu nepatřičného pokládání otázek jinými osobami, mohla u dítěte vzniknout. Zároveň tak dává orgánu činnému v trestním řízení větší prostor k tomu, aby mohl lépe korigovat způsob pokládání otázek v průběhu provádění výslechu, a lépe tak i zabránit obecně nepřipustným otázkám. Toto omezení se neuplatní nejen u výslechu o okolnostech vymezených v odstavci 1, ale u jakéhokoli výslechu svědka do 18 let.⁴⁸

⁴⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Op cit. 1498-1506

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ GRIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*, Ročník 2017, č. 9, s. 195

⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) - k bodům 22. a 26.

⁴⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Op cit. 1498-1506

V neposlední řadě byla novelou provedena změna v osobách přítomných při výslechu, kdy došlo k nahrazení osoby pedagogického vzdělání orgánem sociálně-právní ochrany dětí.⁴⁹

2.2. Výslech dětí podle § 158 TŘ

Přestože lze výše uvedené ustanovení § 102 TŘ považovat za základní ustanovení týkající se úpravy výslechu dětí, nelze rovněž opomenout část druhou trestního řádu, konkrétně pak hlavu devátou upravující postup před zahájením trestního stíhání. I zde se zákon výslechu dětí věnuje. Je tomu tak z toho důvodu, že k výslechům u dětských svědků dochází zejména v přípravném řízení. Tyto výslechy provedené policejním orgánem ještě před zahájením trestního stíhání mají tak povahu tzv. úkonů neodkladného nebo neopakovatelného, a to v souladu s ustanovením § 158 odst. 3 písm. i) TŘ.

Podle ustanovení §160 odst. 4 TŘ se tak neodkladným úkonem rozumí „*takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nenese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání*“ a neopakovatelným úkonem se rozumí „*takový úkon, který nebude možno před soudem provést*“. V předmětném ustanovení je rovněž stanovena povinnost zápisu do protokolu, z jakého důvodu měl daný výslech neodkladnou nebo neopakovatelnou povahu.⁵⁰

Výše uvedený způsob výslechu musí zároveň naplňovat zákonné požadavky, a to takové, že v případě výslechu, který mj. TŘ umožňuje i v případě dětského svědka, jehož povaha je neopakovatelného nebo neodkladného úkonu, musí dojít ke splnění podmínek stanovených ustanovením §158a TŘ.⁵¹

Výše uvedenými podmínkami se rozumí jednak provedení výslechu na základě návrhu státního zástupce a zároveň povinná účast soudce. Přestože přítomnost státního zástupce není zákonem stanovena, v praxi bývá účasten. Role soudce spočívá v možnosti vyjadřovat se k nesprávnému procesnímu postupu. V rámci výslechu dítěte se tak při své kontrole zaměřuje na splnění zákonem stanovených podmínek, a to především, zda byl dodržen šetrný postup při výslechu, zda je splněna podmínka přítomnosti pedagoga nebo jiné osoby zabývající se

⁴⁹ Ibid

⁵⁰ §160 odst. 4 TŘ

⁵¹ §159 odst. 9 TŘ

výchovou mládeže nebo rovněž jestli je možné odložit výslech z hlediska negativního působení na psychický stav dítěte, v němž se zrovna nachází.⁵²

2.3. Výslech mladistvého podle § 57 ZSVM

V případě, že dojde k výslechu osoby mladistvého, která je v postavení obviněného, postupuje se dle ustanovení § 57 odst. 1 ZSVM. Mladistvý se stává obviněným v okamžiku doručení usnesení o zahájení trestního stíhání, které musí být doručeno do vlastních rukou. V rámci jeho vyslychání je tak nutné, aby ze strany vyslychajícího byla šetřena jeho osobnost. Při komunikaci s mladistvými musí být pak především zohledněn jejich věk a duševní vyspělost, kdy cílem takového jednání musí být snaha o absenci jakéhokoli narušení rovnováhy, ať už psychické nebo sociální, a rovněž o minimalizaci ohrožení budoucího vývoje.⁵³

Povinnost šetřit osobnost, která je jedním ze základních pilířů ustanovení, vychází z obecné zásady ustanovení § 52 TŘ, podle které je zapotřebí šetřit osobnost po celou dobu trestního řízení. K tomu, aby byla tato zákonem stanovená povinnost dodržena, je nutné mj. poučení při výslechu o právech a umožnění jejich uplatnění, omezení jakéhokoli donucování k výpovědi nebo dát mladistvému obviněnému možnost vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou podle jeho názoru podstatné pro obhajobu.⁵⁴

Kromě výslechu mladistvého obviněného je možné se v praxi setkat s výslechem mladistvého podezřelého, a to formou vysvětlení podle §158 odst. 3 písm. a) TŘ, výpovědi v případě jeho zadržení podle § 76 odst. 3,5 TŘ nebo výpovědi ve zkráceném přípravném řízení podle § 179b odst. 3 TŘ. U všech těchto prováděných výslechů se postupuje analogicky v souladu s ustanovením § 75 ZSVM, neboť v tomto případě se jedná o postup ve prospěch mladistvého podezřelého, v rámci kterého se tak šetří jeho osobnost, a proto je zde analogie přípustná.⁵⁵

⁵² VARENINOVÁ, Sandra. Zvláštnosti výslechu dětského svědka v přípravném řízení trestním. *Státní zastupitelství*. Ročník 2018, č. 6

⁵³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 3. vydání. Praha: 2011, str. 507-511

⁵⁴ Ibid

⁵⁵ Ibid

3. Zvláštnosti výslechu dětí – osoba dítěte

Výslech dítěte představuje velmi složitý proces. Náročnost plyne především z existence mnoha specifických zvláštností, které jsou dány odlišným vývojem po psychické stránce dítěte, ale i dalších jiných zvláštností na individuální bázi. Proto, aby mohl být výslech dobře a efektivně veden, je zapotřebí mít alespoň nějaké základní povědomí z oboru psychologie. Především je nutné zdůraznit, že období, ve kterém se osobnost dítěte vyvíjí, představuje skoro 1/3 věku a je velmi důležitou fází plné nejvýraznějších změn.⁵⁶

Při výslechu je nutné zohledňovat především věk dítěte, který však není jediným hodnotícím ukazatelem výpovědi. Je nutné si povšimnout i dalších vlastností, které následně utváří celistvou osobnost dítěte. Mezi další ukazatele tak mohou patřit psychické vlastnosti, odlišná úroveň intelektu nebo schopnosti sugesce, ale zároveň i duševní poruchy vedoucí ke snížení kvality výpovědi. V případě psychických poruch bude na místě zhodnocení stavu dítěte ze strany psychiatra.⁵⁷

Jak uvádí Matoušková, nelze se ztotožňovat s názory, které se snaží výslech u dětí zobecnit. Dětská výpověď nemůže být automaticky považována za upřímnější a pravdivější než je tomu u dospělého jedince, ale rovněž ji ani nelze přisuzovat nepřesnost. Vždy záleží na konkrétní osobnosti vyslýchaného dítěte, a nelze tak předem stanovit, jakou výpověď lze očekávat.⁵⁸

3.1. Věk

„Pro psychologii výslechu a výslechovou praxi lze skupinu dětí a mladistvých na základě jejich věku a psychického rozvoje rozdělit do několika kategorií:

1. *Kojenecký věk a rané dětství (do tří let věku);*
2. *Předškolní věk (3 – 6 let);*
3. *Mladší školní věk (6 – 11 let);*
4. *Střední školní věk (tzv. výrostci do 14 až 15 let);*

⁵⁶ MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968. str. 45

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2013, str. 261- 264

5. Starší školní věk (do 18 let).⁵⁹

Jak již bylo v jedné z předchozích kapitol uvedeno, odhaduje se, že je dítě způsobilé podat výpověď nejdříve od svých tří let. Proto následující charakteristika se nebude věnovat první skupině kojeneckého věku a raného dětství.

Možnost dítě vyslechnout nastává v tzv. **předškolním věku**. Dítě si začíná uvědomovat sebe samo a postupem času více vnímá okolní svět. Své poznatky z okolí je schopno si už na kratší dobu pamatovat a následně i v určité míře popsat. Tato míra však nevykazuje úplnou přesnost z důvodu absence příčinné souvislosti, jelikož děti v tomto období nejsou ještě schopny si dát věci do souvislosti.⁶⁰ Rovněž je nutné brát v úvahu, že může u dítěte nastat tzv. období vzdoru, během kterého má časté sklony odpovídat na vše „ne“.⁶¹

V období **mladšího školního věku** dochází v rámci kognitivního vývoje k výraznému posunu. Dítě je schopné záměrného vnímání a logických úvah, které se prokazují především chápáním jednodušších vztahů.⁶² Rovněž si více uvědomuje vlastní zážitky, které je schopné si pamatovat do nejmenších podrobností.⁶³

U dětí ve **středním školním věku** se myšlení stává více abstraktnější a dítě dokáže vyvozovat závěry. Co se týče osobnosti, lze se při výslechu setkat především s emoční nestálostí spočívající ve změnách nálad a nepředvídatelných reakcí. Při jednání s takovým dítětem je nutné postupovat velmi ostražitě a počítat s citlivostí a zranitelností, ke kterým jsou v tom věku náchylné. Dítě je rovněž velmi citlivé, často dochází i k problémům, kdy dítě není schopno přijmout samo sebe.⁶⁴

Pro období **staršího školního věku** je charakteristickým rysem především nestálost. Jelikož se jedná o věk směřující k hranici dospělosti, dochází k formování osobnosti. Dítě se snaží co nejvíce osamostatnit, uceluje si své vlastní názory. Velmi problematická může být snaha dítěte o začlenění do společnosti, což může být důsledkem spáchání trestného činu nebo převzetí

⁵⁹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Op. cit. str. 261- 264

⁶⁰ Ibid

⁶¹ DVORÁČEK, Zdeněk a kol. *Aktuální poznatky z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování na úseku mládeže: sborník příspěvků z kurzu k problematice mládeže, který se konal dne 25.1.2007 v Policejní akademii ČR v Praze*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, str. 60

⁶² LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Vydání 3. Praha: Grada Publishing, 1998, str. 121-128

⁶³ KOLEKTIV AUTORŮ. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1999, str. 78

⁶⁴ PTÁČEK, Radek, KUŽELOVÁ Hana. *Orientační hodnocení psychického vývoje dítěte pro sociální práci*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013, str. 32

viny jiného ve snaze získat si pozornost a být za hrdinu. V rámci výslechu je nutné počítat opět s rychlými změnami nálad, podrážděností, ale i s nadměrnou aktivitou v jednání.⁶⁵

3.2. Subjektivní stav

3.2.1. Vnímání

Specifičnost dětského vnímání je dána jeho svérázností. To, čeho by si dospělý běžně ani nepovšimnul, utkví dítěti v paměti tak výrazným způsobem, že je schopno si onu skutečnost zapamatovat do sebemenších detailů. Pozornost dítěte je zaměřena především na to, co patří do jeho dětských zájmů a potřeb, především pak se středem jeho zájmu stává vše, co je pro něj zcela nové a neobvyklé. To samozřejmě může způsobit, že výpověď dítěte je zcela odlišná od výpovědi dospělého. Osoba vyslychajícího by se však tímto stavem neměla nechat zmást a rozhodně by ihned neměla začít pochybovat o věrohodnosti dětské výpovědi. Jak již bylo výše zmíněno, dítě by mělo být obecně považováno za věrohodné. Existuje dokonce i jistá pravděpodobnost, že jeho výpověď může být leckdy daleko přesnější než výpověď dospělého.⁶⁶

To však nemění nic na tom, že i vnímání dítěte může být nepřesné a neúplné, což se na výpovědi může logicky odrazit. Je tomu tak z důvodu bezděčné, nebo také neúmyslné pozornosti, která u dítěte výrazně převažuje, především kolem šestého až devátého roku. Je prokázáno, že v tomto období dítě vnímá o 3–4 prvky méně, než je tomu u dospělé osoby.⁶⁷

3.2.2. Paměť

Další zvláštností v rámci psychických poznávacích procesů u dětí je jejich paměť, která je obrazného charakteru. Děti si tak dovedou lépe zapamatovat ty jevy, které lze názorně koncipovat. Především tomu tak bývá u dětí menšího školního věku, u nichž převažuje především paměť mechanická, což je podpořeno i školním systémem výuky, jejímž základem je učení se věci z paměti. To však ale neznamená, že by děti zcela postrádaly logické myšlení, pouze je upozaděno mechaničností.⁶⁸

⁶⁵ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Op. cit. str. 261- 264

⁶⁶ Ibid

⁶⁷ MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. str. 45-48

⁶⁸ Ibid

V rámci psychologických výzkumů bylo zjišťováno, jaký je vzájemný vztah paměti a pohlaví dítěte, tudíž jestli výpověď u chlapce vykazuje větší věrohodnost, než je tomu v případě dívčí výpovědi. Došlo tak k většinové shodě, že chlapeckou výpověď lze s určitými výjimkami považovat za věrohodnější.⁶⁹ S tímto názorem se však neztotožňuje trojice autorů Matiaška, Soukupa a Bárty, kteří uvádí: „*odlišnost pohlaví je činitel, který ovlivňuje výhradně doplňkově a fakultativně vytváření jiných projevů psychického života. Rozdíly v pozorování vyplývají především z rozdílnosti předmětu zájmů.*“⁷⁰

Pro to, aby výpověď co nejpřesněji odpovídala obsahu dětské paměti, je zapotřebí provést výslech bezodkladně. Dítě se v rámci svého vývoje setkává dennodenně s novými jevy, předměty, a tak se může stát, že zapamatované skutečnosti budou z důvodu časové prodlevy nahrazeny těmi novými, pro dítě více atraktivními. Zároveň je zde i riziko vzniku mezer, které jsou u dětí typické. Tyto mezery má pak dítě tendence vyplňovat, a tak hrozí, že jeho výpověď bude obohacena o různá smýšlení nebo tím, co někde slyšelo, nebo co si pamatuje z jiných situací.⁷¹

Výše uvedené tvrzení lze však prolomit jedním z longitudinálního výzkumů zaměřeného na vzpomínky dětí, které byly svědky hurikánu Andrew v roce 2002, v rámci kterého byly dětem pokládány otázky, a to ve dvou fázích. Jednak bezprostředně poté, co se událost stala, přičemž děti byly v té době ve věku 3-4 let. Ke druhému setkání došlo po šesti letech. Výsledkem bylo, že děti byly schopny i s odstupem několika let odpovědět daleko přesněji a i ve větším množství, než při prvním rozhovoru.⁷²

3.2.3. Fantazie

Dítě disponuje schopností si nejen věci přikreslovat, ale také si různé příběhy samo vymýšlet. Může to dojít až do takové fáze, kdy dítě v rámci neustálého vymýšlení začne svým příběhům věřit a po určitém čase není ani schopno odlišit, co je pravdivé a co je pouhou fantazií vznikající v jeho mysli. Dětská fantazie se za určitých podmínek může ještě více rozvíjet, a mít tak mnohem závažnější dopady. Je tomu například v situaci, kdy je dítě velmi silně emočně

⁶⁹ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Op. cit. str. 261- 264

⁷⁰ MATIÁŠEK, Jan; BARTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. str. 47-48

⁷¹ Ibid

⁷² UHOLYEVA, Xenie. *Dítě jako zdroj informací: charakteristiky dětské výpovědi a možnosti jejího využití*. Československá psychologie. Ročník LIX, č. 2, s. 150-161. [cit. 2019-10-20] Dostupné z: https://cdk.lib.cas.cz/search/img?pid=uuid:fc974eaf-96ff-4bd5-a026-ca94184bd520&stream=IMG_FULL&action=GETRAW

založené a zároveň se nachází ve vnějším prostředí, které je příznivé k tomu, aby dítě své představy vykládalo ještě mnohem častěji, barvitěji a více se tak do svého vyprávění vžívalo. Následkem toho tak vzniká podle psychologické nauky tzv. bájivá lhavost.⁷³

U bájivé lhavosti se v psychologické nauce lze setkat i označením patologická lhavost. Jedná se o psychické onemocnění, které nastává v okamžiku, kdy dítě přestává korigovat své vymyšlení, a ztrácí tak přehled o tom, co je skutečné a co naopak je pouhým přeludem. Příběhy jsou v jeho podání něčím fantastickým, neuvěřitelným, kdy samo dítě je přesvědčeno o tom, že to, co vypráví, skutečně prožilo. Vyprávění smyšlených příběhů může vyústit až v závislost, kdy si dítě odmítá přiznat, že realita je zcela odlišná.⁷⁴ Bájivá lhavost je tak jednou z forem dětských lží, na jejichž problematiku se zaměřím v následující podkapitole.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že hranice mezi dětskou fantazií a lhaním je velmi tenká. O to horší představa je, že dítě, které nevinným způsobem zkrášlovalo své vyprávění vlastní fantazií, se může snadno ocitnout ve stavu, kdy jeho stav vyžaduje lékařskou péči.

3.3. Dětská lež

Lží se rozumí stav, kdy člověk vyřkne výrok, o němž ví, že je nepravdivý. Avšak u dětí to neplatí vždy. Je nutné odlišit dětskou lež od nepravdivého výroku. Dítě si totiž ve svém raném věku neuvědomuje závažnost svých slov, a tak jeho smyšlené výroky nelze za lhaní považovat. Takový způsob vyjadřování je pouhým projevem již výše uvedené dětské fantazie. Význam lhaní je tak dítě schopno pochopit až kolem šestého roku svého života.⁷⁵ S tímto tvrzením souhlasí Labusová, kdy podle jejího názoru není možné považovat fantazii za jednu z forem dětské lži. Uvádí, že lež se může projevovat různým způsobem, ať už ve formě pomluvy, křivé přísahy nebo manipulace. Všechny tyto projevy lží mají však jeden společný znak, a to zlý úmysl. Ten však v případě fantazie a snů rozhodně nepřipadá v úvahu.⁷⁶

⁷³MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. Str. 48

⁷⁴SMRŽ, Josef. Bájivá lhavost u dětí. In Šance dětem [online]. [cit. 2019-06-30]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/psychicke-problemy-ditete/bajiva-lhavost-u-deti.shtml>

⁷⁵MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. str. 48-50

⁷⁶CIMBURKOVÁ, Tereza. Lhaní. In Rodina21.cz [online]. [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://www.rodina21.cz/v-kruhu-rodiny/lhani/>

3.3.1. Druhy lží

Existuje několik druhů lží, které se mohou u dítěte projevit. Jedno ze základních dělení může být na lež, za jejíž pomoci se dítě snaží dostat z nepříjemné situace, lež obrannou, lež účelovou a lež chorobnou. **Lež, prostřednictvím které dítě uniká z nepříjemné situace**, patří mezi ty nerozšířenější v rámci soudního řízení. Lze se s ní setkat u dítěte, které si prošlo těžkým obdobím plného nezdarů a trápení, nebo pokud se má dítě svěřovat o nepříjemných rodinných záležitostech. V těchto situacích je tak pro něj uvádění nepravdivých informací, jakýsi únik, do trochu příznivějšího světa. Tuto lež nelze považovat za záporný jev, stejně tak, jako lež obrannou. **Lež obranná** je jakýmsi prostředkem obrany dítěte v situaci, kdy s ním není vhodně zacházeno a cítí se tak ohroženo. Mnohem závažnější už je ale **lež účelová**, která může být použita ať už aktivně, kdy dítě neříká pravdu, tak i pasivně, kdy ji zamlčuje. Závažnost je shledána v tom, že dítě už lže za nějakým účelem. Nejedná se tak o žádný neuvědomělý prostředek obrany, jako tomu bylo u lží předchozích. Posledním druhem je pak **lež chorobná**, známá taky jako tzv. *bájevá lhavost*, jejíž znaky byly rozebrány již v předchozí podkapitole.⁷⁷

Podle Labusové však bájevá lhavost nespadá do výčtu dětských lží. Zlý úmysl, který je hlavním znakem lži podle jejího názoru v případě bájevé lhavosti nehraje žádnou roli.⁷⁸

V praxi se lze setkat i s jiným tříděním lží. Například Novák používá rozdělení, které bylo již v minulém století zavedeno psychiatrem Vodákem a pedagogem Šulcem a které podle jeho názoru je dodnes aplikovatelné. Jedná se o rozdělení, kdy oproti předchozímu, doplňuje lež obrannou a bájevou o lež návykovou a lež agresivní. **Návyková lež** nastává v momentě, kdy dítě nevěří nikomu ze svého okolí, o to více pak nevěří osobám, které působí v oblasti výchovy, vzdělávání nebo osobám, jejichž úkolem je „pomáhat a chránit“. Tyto děti také mohou být postiženy deprivací.⁷⁹ Deprivací se rozumí „*strádání, ať už citové, smyslové, prostorové apod.*“⁸⁰

Naopak **lež s převažujícími agresivními tendencemi** lze vnímat jako prostředek dítěte k tomu, aby ublížilo ostatním a ono samo se tak posléze cítilo spokojeně. Často se tento typ lži vyskytuje právě u dětí, které si prostřednictvím takové lži kompenzují své deprese.⁸¹

⁷⁷ MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. str. 48-50

⁷⁸ CIMBURKOVÁ, Tereza. Op. cit.

⁷⁹ NOVÁK, Tomáš. *Kdo lže, ten krade? To by bylo příliš jednoduché!* [online]. [cit. 2019-07-04]. Dostupný z: http://novaktomas.ic.cz/?p=-ps-detska_lez

⁸⁰ KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Cerm, 2000, str. 168

⁸¹ NOVÁK, Tomáš. Op. cit.

3.4. Sugestibilita

Sugestibilita je definována jako: „*schopnost přijímat zcela nekriticky, automaticky a bezděčně cizí názory za své a uzpůsobovat jim vlastní chování a prožívání.*“⁸²

Jedná se o psychologický aspekt, který je v souvislosti s výsledkem dětí nejčastěji zmiňován. Je tomu tak i z toho důvodu, že právě u dětí hrozí sugestivní ovlivnění v daleko vyšší míře než je tomu u dospělých.⁸³

To, do jaké míry může být dítě ovlivněno, se především posuzuje v závislosti s jeho věkem. Na základě různých psychologických výzkumů bylo prokázáno, že sugestivní ovlivnění funguje na principu nepřímé úměry, a tak s přibývajícím věkem dítěte toto riziko ustupuje.⁸⁴

Uholeveva v souvislosti s výše uvedeným zmiňuje jeden z novějších výzkumů z roku 2013, kdy skupina osob Rocha, Marche a Briere pokládala dětem různého věku otázky v souvislosti s prohlídkou u stomatologa. Výsledky jejich zkoumání potvrdily, že nejvyšší míra sugestibility nastává u dětí v předškolním věku. Naopak u všech ostatních dětí ve věku od 7 let byla v nižší a i podobné míře, z čehož lze dovodit, že snížení míry sugestivního ovlivnění souvisí i se zahájením školní docházky.⁸⁵

Kromě věku jsou však i jiné faktory, které mohou sugestibilitu u dětí ovlivnit. Jsou tím především emočně složité situace, při kterých se dítě necítí v bezpečí, ale i odposlouchané reakce od nejbližšího okolí, které má dítě tendence přejímat za své vlastní. Tyto veškeré poznatky ale nelze uplatňovat automaticky, a proto je vždy nutné k dítěti přistupovat individuálně. Mezi dětmi se tak mohou najít výjimky, u nichž sugestibilita nehraje žádnou roli.⁸⁶

S tímto názorem se ztotožňuje Čírtková s Červinkou, kteří rovněž upozorňují na existenci případů, které obecné pravidlo o vyšší dětské sugestibilitě nemusí naplňovat.⁸⁷

V souvislosti s výsledkem je tak sugestibilita rizikovým faktorem, a proto velmi záleží na způsobu jeho vedení. Soukup zmiňuje čtveřici možných obsahů odpovědí dítěte, u kterých je zapotřebí mít se na pozoru, neboť právě hrozí riziko sugestibility. Jde o případy, kdy dítě používá slovní spojení, která jsou vzhledem k jeho věku nezvyklá, odpovědi obsahují větší

⁸² MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. *Psychologie lži*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2015, str. 140-142

⁸³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, ČERVINKA, František. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Support, 1994, str. 80-81

⁸⁴ MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. Op. cit. str. 140-142

⁸⁵ UHOLEYEVA, Xenie. Op. cit.

⁸⁶ SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. 1. vyd. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1973, str. 98-106

⁸⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, ČERVINKA, František. Op. cit. str. 80-81

množství detailů nebo jeho vyprávění není souvislé a nachází se v něm mezery. V neposlední řadě se pak jedná o situaci, kdy je vyslýchán větší počet dětí, jejichž styl odpovědí je podobný, ne-li shodný.⁸⁸

3.5. Duševní poruchy

Rizikem pro výslech může být shledání duševní poruchy u dítěte. Existují určité typy, které mohou jednak narušit kvalitu nebo dokonce být podnětem k tomu, že se dítě dozná k něčemu, co ve skutečnosti neudělalo. Jednou z takových poruch může být například **persvazivní vývojová porucha**, pro kterou jsou typické jakékoliv abnormální znaky v komunikaci nebo rovněž neschopnost dítěte udržet po delší dobu pozornost. Ve spojení ať už s kognitivní nebo verbální poruchou může nastat u dítěte tendence k falešné výpovědi.

Velmi závažným způsobem může výslech ovlivnit **porucha opozičního vzduhu**. Mezi hlavní znaky u dítěte především patří pomstychtivost a zlomyslnost. Největším rizikem je zde situace, kdy dítě nepravdivě označí jinou osobu za vinnou s úmyslem ji ublížit.

Další neméně závažnou poruchou je **porucha separační úzkosti**. Ta způsobuje, že je dítě neustále ve strachu z odloučení a ztráty určité osoby. Z toho důvodu tak hrozí, že dítě bude u výslechu lhát, aby dotyčnou osobu ať už ochránilo nebo naopak zabránilo jejich odloučení. Často i hrozí, že dítě může vzít vinu samo na sebe, ačkoli se ničeho nedopustilo.

V neposlední řadě se může také jednat o poruchu nazvanou **ADHD**. Hlavním rysem je především nadměrná aktivita dítěte spočívající v nepozornosti, zapomnětlivosti, impulzivitou apod. U výslechu ji lze zaznamenat především zbrklou odpovědí, aniž by byla dokončena otázka ze strany vyslýchajícího. I u této poruchy tak hrozí ohrožení kvality výslechu.⁸⁹

V případě jakéhokoli podezření, že dítě trpí duševní poruchou, je nutné přistoupit k vyhledání odborníka, ať už z oboru psychologie nebo psychiatrie. To, že dítě nevykazuje všechny znaky a netrpí tak žádnou konkrétní duševní poruchou, ještě neznamená, že jeden určitý znak u něj se vyskytující nemůže kvalitu výpovědi ohrozit, ba naopak. Jakékoli podezření, že dítě neříká pravdu, by mělo být ze strany vyslýchajícího prošetřeno, ať už důkladným

⁸⁸ SOUKUP, Jaroslav. Op cit. str. 98-106

⁸⁹ BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, str. 43-45

prostudováním lékařských záznamů o stavu dítěte, nebo v případě, že takové materiály chybí nebo nejsou dostatečně aktualizované, mělo by být dítě pro účely výslechu vyšetřeno.⁹⁰

⁹⁰ BOUKALOVÁ, Hedvika. Op. cit. str. 43-45

4. Zvláštnosti výslechu dětí – průběh výslechu

Výslech dítěte je specifický nejen z hlediska jeho osobnosti a individuality, ale i z řady odlišných prvků, které lze v rámci samotného průběhu. Především je nutné dodržet určité podmínky proto, aby byl výslech veden nejen v souladu s právním řádem, ale aby zároveň splňoval psychologická hlediska ve snaze předejít jakýmkoli stresovým situacím, které mohou následně kvalitu výpovědi dítěte ovlivnit, o to hůř pak negativně působit na jeho zdravotní stav.

4.1. Speciální výslechové místnosti

V první řadě je nutné zvolit vhodné prostředí. Právě u dětí má daleko důležitější význam, neboť lze zaznamenat mnohem větší citlivost dítěte, v jakém prostředí dochází k výslechu. Nevhodně zvolené prostory ve stylu strohé policejní stanice mohou mít na dítě velmi negativní vliv vedoucí ke stavům v podobě obav a úzkostí, které mohou následně zapříčinit zhoršení paměti, a zkreslit tak výpověď dítěte.⁹¹

Už na konci 60. let Matiašek, Soukup, Bárta předesílali svůj vlastní návrh, jak by taková místnost pro výslech měla být přizpůsobena. Jejich navrhované změny prostředí výslechu spočívaly ve vytvoření souboru speciálních místností jako např. čekárna, kancelář pro vyšetřovatele nebo výslechová místnost se speciálními požadavky na vybavení, osvětlení, doplňky apod.⁹²

Požadavky na vytvoření ideálních prostor pro výslech byly vyslyšeny a přispěly k výraznému posunu. Od počátku nového tisíciletí se tak můžeme v praxi setkat s tzv. **speciálními výslechovými místnostmi** (dále jen „SVM“), které lze zařadit mezi jednu z dalších zvláštností výslechu u dětí.

4.1.1. Právní základ

Právní základ týkající se zřizování SVM na mezinárodní úrovni byl položen v roce 2005 prostřednictvím rezoluce č. 20 Ekonomické a sociální rady OSN, v rámci které došlo k přijetí speciálního dokumentu s názvem *Zásady spravedlnosti ve věcech týkajících se dětských obětí a svědků zločinu*. Konkrétně se jedná o článek, ve kterém je mimo jiné stanoveno, že je

⁹¹ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, str. 195-200

⁹² MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, str. 15-32

zapotřebí, aby se výslech odehrával ve vhodném prostředí zohledňující potřeby dítěte. Kromě zmíněného dokumentu je rovněž nezbytné uvést další zásadní mezinárodní dokumenty pro vybudování SVM, a to *Úmluvu o právech dítěte a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce, dětské pornografie č. 54/263 z roku 2000* (dále jen „Protokol“). Je to především dětská zranitelnost a potřeba poskytovat podpůrné služby zajišťující bezpečnost a zdraví u dětí, na které je v článku 8 Protokolu upozorněno.⁹³

V České republice je zásadním dokumentem *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí* (dále jen „Plán“), který byl vypracován pro období 2006–2008, kdy jedno z jeho opatření zní: „*podporovat zřizování a vybavování výslechových místností pro traumatizované oběti (zejména děti a ženy) zahrnující tyto dílčí aktivity:*

- *zmapování situace na jednotlivých okresních ředitelství Policie ČR;*
- *vypracování standardů pro vybavení těchto místností;*
- *zabezpečení systémového financování pro jejich plošné zřizování.*“⁹⁴

Následně v rámci Plánu byl přijat program s názvem *Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policie ČR* (dále jen „Program SVM“). Program SVM se zabývá nejen důvody zřizování speciálních výslechových místností, konkretizováním prostor takových místností, včetně jejich vybavení, ale zároveň i stanovuje požadavky, jakým způsobem a za přítomnosti jakých osob by se měl v nich výslech odehrávat. Proto je tento Program SVM velmi stěžejní, neboť podle něj byly zřízeny a fungují všechny SVM u nás.

Kromě výše uvedených dokumentů nelze ani opomenout ZOTČ, a to konkrétně ustanovení § 20 odst. 2, věta první: „*Je-li to možné, výslech zvláště zranitelných obětí v přípravném řízení provádí osoba k tomu vyškolená v **prostorách pro tento účel upravených či přizpůsobených***“.⁹⁵ Právě pod uvedené prostory lze zcela určitě SVM zařadit. Do ZOTČ se však promítají později prostřednictvím novely z roku 2017 (zákon č. 56/2017 Sb.), v rámci které tak došlo k naplnění požadavku Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU.⁹⁶

⁹³ BUREŠ, Radim. Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policie ČR. *Policista*. 2007, č. 10, s. 16-17

⁹⁴ Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2019-07-20] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/webpm/clanek/komerčni-sexualni-zneuživani-deti-dokumenty.aspx>

⁹⁵ § 22 odst. 2 ZOTČ

⁹⁶ čl.23 odst. 2 písm. a) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012

4.1.2. Důvody zřízení

Tím nejzásadnějším podnětem ke zřízení je právě **ochrana dětí**, která je tak v rámci Programu SVM zařazena ve výčtu důvodů hned na prvním místě. Sekundární viktimizace, které byla věnována jedna z předešlých kapitol, zde hraje zásadní roli. Cílem zřizování SVM je tak chránit dětskou psychiku, která může být už sama o sobě narušena. Z toho důvodu jsou přizpůsobeny tak, aby vytvářely co možná nejpříjemnější atmosféru, a to už jen tím, že se nejedná o typickou policejní kancelář. Zároveň ale i umožňují vyslyšajícím lépe navázat počáteční komunikaci s dítětem.⁹⁷

Dalším důvodem je **posílení zákonnosti a zkvalitnění úkonů** trestního řízení, což opět úzce souvisí se sekundární viktimizací. V případě uskutečnění výsledku ve SVM, která je opatřena potřebnou technikou ke správné dokumentaci, včetně videozáznamu, nebude již nutné do budoucna výsledk opakovat.⁹⁸

4.1.3. Prostory a vybavení

Na základě předchozích dvou podkapitol byl popsán účel a právní úprava vzniku SVM. Nyní je tak důležité si popsat, jak taková SVM v praxi skutečně funguje a co vše si lze pod ní představit.

Speciální výslechová místnost je definována jako „*vhodně uspořádané a technicky vybavené pracoviště, zajišťující maximální autenticitu prováděného úkonu a jeho přesnou dokumentaci*“.⁹⁹

SVM se skládá ze dvou místností, a to z místnosti **výslechové** a **technické**. Podle Kováře by se však ideálně mělo jednat alespoň o složení 3 místností, kdy výčet dvou předešlých doplňuje o místnost **monitorovací**.¹⁰⁰ Podle Programu SVM je však monitorovací místnost součástí místnosti technické. Naopak větší počet místností (3-4), který by obsahoval oddělenou

⁹⁷ Program Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2019-07-21] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ BUREŠ, Radim. Op. cit. s. 16-17

¹⁰⁰ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2009, str. 179-180

monitorovací místnosti nebo také tzv. čekárnu (hernu), Program SVM řadí už do nadstandardního provedení.¹⁰¹

U **výslechové místnosti**, označována též jako pracovní, je nutné se především zaměřit na její vzhled a vybavení, a proto musí být přizpůsobena takovým způsobem, aby vytvářela pokud možno co nejpříjemnější atmosféru, která umožní snadnější navázání komunikace s vyslycháním dítětem. Tím se rozumí především vhodné barvy, výzdoba, hračky, knihy, květiny apod. Interiér však musí být pouze přizpůsoben do takové míry, aby veškeré vybavení nepřineslo opačný efekt vedoucí k nadměrnému rozptýlení dítěte. V místnosti by měly být nainstalovány minimálně 2 kamery, které by přímo směřovaly na osobu vyslychajícího a zejména na dítě, aby jimi mohly být zaznamenány veškeré nonverbální projevy. Další nezbytností jsou mikrofony, které musí být schopny zaznamenat zvuky nižší frekvence, které lze především u mladších dětí předpokládat.¹⁰²

Technická místnost je opatřena potřebnými technologiemi, které slouží k pořizování a následnému zpracování odehrávajícího se průběhu ve SVM. Záznam může být zachycen ať už v obrazové, nebo pouze zvukové podobě. Oproti tomu **monitorovací místnost** umožňuje ostatním osobám online sledování průběhu výslechu, který se odehrává ve vedlejší výslechové místnosti. Mezi takové osoby patří například soudce, státní zástupce, obhájce ad. Co se týče zařízení interiéru, nejsou na něj kladeny žádné zvláštní požadavky. Pouze je zapotřebí, aby umožňoval dostatečné pohodlí přítomným sledujícím a rovněž poskytoval dostatečný pracovní prostor k případnému studiu spisů, dokumentů a sepisování poznámek.¹⁰³

4.1.4. Využití v praxi

Budování speciálních výslechových místností bylo započato po přijetí Programu SVM Republikovým výborem pro prevenci kriminality v roce 2007, v rámci kterého mělo dojít

¹⁰¹ Program Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. Op. cit.

¹⁰² Expertní tým. Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2019-07-23] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

¹⁰³ Ibid.

ke zřízení nových 12 místností v jednotlivých městech po celé ČR. Jednou z prvních byla SVM zřízena v ostravském Kojeneckém ústavě.¹⁰⁴

Podle statistik, které byly provedeny v období od 2011 do 2013, bylo zaznamenáno, že v případech výslechů dětí ve SVM dochází k postupnému zvyšování. V roce 2011 se jednalo o 616 výslechů, v roce 2012 o 764 a v roce 2013 se počet navýšil na 839 výslechů.¹⁰⁵

V praxi však bylo zaznamenáno, že SVM nejsou natolik využívány, jak by měly být. Jak sám uvádí ve svém článku Müller, důvodem vyhýbání se SVM není to, že by policisté neměli dostatečně zkušenosti, jak v takové místnosti výslech provádět. Problém spatřuje zcela v něčem jiném. Podle jeho názoru se jedná o obavu policistů z neustálého dohledu nad jejich postupem, kdy by tak mohlo být lehce rozpoznáno, že z jejich strany došlo k pochybení, ať už v opomenutí poučit, či v nesplnění jiného zákonného požadavku. Právě tento způsob kontroly prostřednictvím monitoringu výslechu představuje pro dítě obrovskou výhodu, kdy může sloužit jako důkaz potřebný k prokázání chybného postupu.¹⁰⁶

4.2. Osoby

Přítomnost osob představuje další významný prvek ovlivňující průběh výslechu. Jednak jsou zákonem stanoveny osoby, jejichž účast je vyžadována, zároveň je ale možné jejich okruh rozšířit.

S otázkou, jaké osoby mají být přítomny, souvisí rovněž otázka ohledně pohlaví těchto osob. Při výslechu dítěte je doporučováno, aby vždy byly zastoupeny obě pohlaví. Je tomu tak i z důvodu možného strachu dítěte vůči osobě stejného pohlaví, jako byla osoba pachatele.¹⁰⁷

Jak ale uvádí Špeciánová, může být přítomnost osob obou pohlaví sice výhodou, avšak rozhodně není předpokladem k úspěchu.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Program Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. Op. cit.

¹⁰⁵ Síť speciálních výslechových místností v roce 2013. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2019-07-23] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

¹⁰⁶ MÜLLER, Jan. O aplikaci zákona o obětech trestných činů: co přináší praxe. *Právo a rodina*, Ročník 2016, č. 8

¹⁰⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 169

¹⁰⁸ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, str. 105-111

4.2.1. Vyslýchající

Podle Matíáška, Soukupa a Bárty se v minulém století¹⁰⁹ objevovaly různé úvahy o tom, kdo by měl dítě vyslýchat. Na jedné straně, především odborníci z oboru psychologie, byly toho názoru, že policisté, státní zástupci nebo soudci nejsou k výslechu dětí kompetentní, přičemž zdůrazňovali nenahraditelnou účast psychologa při výslechu dětí do věku 7 let. Na druhé straně se objevovaly zcela protichůdné názory založené na právním úsudku, které za vhodné osoby považovaly pouze jen vyšetřovatele, státní zástupce nebo soudce, naopak psycholog nebyl vůbec potřebný. Matyášek, Soukup a Bárta se však nepřikláněli ani k jednomu z těchto protichůdných názorů, neboť tou správnou variantou byla podle nich tzv. střední cesta. Ta spočívala v možnosti vyslýchajícího určit, zda psycholog bude při výslechu přítomen, či nikoli, a to vždy na základě posouzení dané situace a osoby dítěte.¹¹⁰ Jak vyplývá ze současné právní úpravy, tato střední cesta se v našem trestním řádu promítá dodnes.¹¹¹

Podle § 102 odst. 3 TŘ osobě mladší 18 let lze klást otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení.¹¹² Jak již bylo zmíněno, jedná se o další důsledek novely trestního řádu z důvodu přijetí ZOTČ, jehož smyslem je posílit ochranu dětí při výslechu. Orgán činný v trestním řízení se tak dostává do specifického postavení, ve kterém dochází k rozšíření jeho možností, ale i povinností. Především se jedná o kontrolu nad způsobem pokládání otázek, které pokud by se jevily jako nepřijatelné, nesmí povolit. Jeho další důležitou rolí je snaha usměrnit způsob vedení dialogu při výslechu tak, aby jeho průběh byl co nejlépe přizpůsoben vyslýchánému dítěti, a to hlavně s ohledem na jeho rozumovou a duševní vyspělost a jeho zdravotní a psychický stav v daném okamžiku.¹¹³

Trestní řád mezi orgány činné v trestním řízení řadí soud, státní zástupce a policejní orgán.¹¹⁴

Následující text se bude zaměřovat pouze na výslech prováděný prostřednictvím policejního orgánu, resp. policisty.

¹⁰⁹ Pozn. autora: publikace autorů vydána v roce 1968.

¹¹⁰ MATIÁŠEK, Jan, BÁRTA, Bohumil, SOUKUP, Jaroslav. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, str. 60 - 63

¹¹¹ Pozn. autora: OSPOD nepřibírá vždy k výslechu, ale pouze na základě podmínek dle §102 odst. 1 TŘ

¹¹² § 102 odst. 3 TŘ

¹¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1498-1506

¹¹⁴ § 12 odst. 1 TŘ

Postavení vyslychajícího je v rámci výslechu nejen důležité, ale rovněž vykazuje velký stupeň náročnosti, neboť jeho pracovní prostředí je velmi proměnlivé a případ od případu je vždy odlišný. Z toho důvodu je tudíž nezbytné, aby vyslychající disponoval takovými vlastnostmi a dovednostmi, díky nimž bude schopen výslech provádět bez sebemenších problémů. Tyto vlastnosti a dovednosti mohou být různého charakteru. V první řadě jsou zde samozřejmě profesní požadavky, které člen policejního sboru musí beze všeho splňovat, ale dále také vlastnosti povahové, komunikační schopnosti, ale i jiné faktory, které ve svém souhrnu vstupují do interakce při výslechu.¹¹⁵

Profesní požadavky jsou rovněž v tomto případě specifické, jelikož všichni příslušníci policejního sboru, které se dostanou do kontaktu s dítětem v souvislosti s vyšetřováním trestných činů, jsou povinny absolvovat speciální kurzy pod záštitou Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy Policie České republiky. Tyto kurzy jsou zaměřeny na kriminalistickou taktiku, ale také na neméně důležitou oblast psychologie, v rámci které jsou školeni, jakým způsobem komunikovat s dětmi v různých fázích jejich vývoje, a to za použití speciálních výslechových místností. Po splnění tří měsíčního kurzu jsou policisté certifikováni k výkonu služby jako „specialisté služby kriminální policie a vyšetřování pro práci s dětmi.“¹¹⁶

Z hlediska výslechu u dětí je dále důležité se zaměřit právě na charakter vyslychajícího. Nemůže jím být každý, kdo je policistou, ale právě jen takové osoby, které disponují určitými psychologickými vlastnostmi. Mezi ty patří zejména vřelý vztah k dětem, slušné a taktické chování, vyšší míra trpělivosti a především schopnost vžít se do dětského světa, jejich způsobu myšlení. Vyslychající musí svoji činnost vykonávat svědomitě a s opravdovým zájmem o to, aby dítě vypovídalo zcela pravdivě. Rozhodně není na místě povýšenost, rodičovská familiárnost, ale ani snaha stavět se do role kamaráda za použití typických dětských výrazů. Tyto falešné pózy dítě snadno vycítí, což má za následek negativní obrat. Hrozí, že se dítě buď uzavře samo do sebe, nebo naopak ztratí jakýkoli respekt vůči vyslychajícímu.¹¹⁷

¹¹⁵ BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. 1. Vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. str. 46-59

¹¹⁶ VOKUŠ, Jiří. *Protiprávní činy páchané dětmi a trestná činnost páchaná na dětech*. In: Policie.cz [online] © 2019 Policie ČR [cit. 2019-10-01] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/protipravni-ciny-pachane-detmi-a-trestna-cinnost-pachana-na-detech.aspx>

¹¹⁷ MATIÁŠEK, Jan, BÁRTA, Bohumil, SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. str. 60 - 63

4.2.2. Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Jak vyplývá z ustanovení § 102 odst. 1 TŘ, věty první, části za středníkem: „*k výsledku se přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výsledku a stupeň dalšího vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výsledku.*“¹¹⁸

Účast pedagoga, která byla v minulých letech zákonem vyžadována, je tak od účinnosti již opakovaně zmiňované novely nahrazena přítomností orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Tato změna však nebyla nikterak promítnuta v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZSPOD“), a proto není doposud jisté, který konkrétní OSPOD by měl být výsledku přítomen. Předpokládá se, že tuto funkci bude plnit příslušný obecní úřad podle § 4 odst. 1 písm. b), c) ZSPOD, přičemž vždy bude zastoupen osobou pověřenou, jejíž výkon činnosti je upraven částí šestou ZSPOD.¹¹⁹

Jako za tzv. jinou osobu mající zkušenosti s výchovou mládeže, jak je definováno zákonem, může být přibrán například pedagog, dětský psycholog nebo ve složitějších případech psychiatr (dále jen „jiná osoba“).¹²⁰

Samotná účast OSPOD, případně jiné osoby, není obligatorní u veškerých výsledků dětí, ale pouze v případě, že se jedná o specifické okolnosti upravené ustanovením § 102 odst. 1 TŘ. To, zda bude dítě vyslýcháno v souvislosti s takovými okolnostmi, závisí vždy na individuálním posouzení konkrétního policejního orgánu, který výslech bude provádět.¹²¹ V případě, že OSPOD nebude k výsledku přibrán, ačkoli by měl, jedná se o procesní vadu. Jedním z takových případů se zabýval ve svém usnesení Vrchní soud v Praze. Nezletilá dívka, která byla obětí znásilnění, vypovídala o okolnostech, jejichž oživování mělo nepochybně nepříznivý vliv na její vývoj, bez přítomnosti OSPOD. Vrchní soud v Praze v této věci dospěl k názoru, že výslech byl prováděn v rozporu s postupem stanoveným § 102 odst. 1 TŘ, a proto je výslech dívky, jakožto důkaz pro další řízení, nepoužitelný.¹²²

Zároveň, jak ukazuje současná praxe, účast na výsledku pro OSPOD neznamena automaticky možnost se daného výsledku účastnit osobně. Opět záleží na rozhodnutí vyslýhajícího, aby určil, zda je osobní účast vzhledem k danému případu vhodná, anebo bude

¹¹⁸ § 102 odst. 1 TŘ

¹¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Op. cit. str. 1498-1506

¹²⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Op. cit. str. 1498-1506

¹²¹ CYPRIS, Martin, MUSILOVÁ, Renata. Vedení výsledku dětských obětí trestných činů. *Právo a rodina*. Ročník 2017, č. 11

¹²² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.9. 1993, sp. zn. 7 To 181/93

OSPOD výslechu přítomen nepřimo v tzv. místnosti technické, popř. monitorovací v rámci systému speciálně výslechových místností.¹²³

OSPOD a jiná osoba disponují zvláštním oprávněním, kdy mohou svým jednáním ovlivnit samotný průběh výslechu. Osoba jednající za OSPOD, popř. jiná osoba, může podat tři různé formy návrhů: návrh na odložení, přerušeni, nebo ukončení výslechu. Návrh na odloženi výslechu musí být podán ještě před tím, než dojde k jeho zahájení, a to v případě, kdy hrozí, že by výslech dítěte negativně působil na jeho psychický a zdravotní stav. Oproti tomu návrhy na přerušeni nebo ukončení lze podávat vždy v průběhu výslechu, kdy je evidentní, že dítě není ve stavu, aby se mohlo výslechu dále účastnit. Pokud přerušeni není dostatečné k tomu, aby se stav dítěte mohl zlepšit, je na místě podat návrh na ukončení výslechu. Kromě OSPOD a jiné osoby je toto oprávnění přisuzováno rovněž rodičům.¹²⁴

Cypris a Musilová spatřují v rámci právní úpravy OSPOD jeden velký nedostatek, a to v podobě absence možnosti podání námítky ze strany OSPOD proti otázkám, jejichž formulace je z hlediska ochrany dítěte nepřijatelná. Jsou toho názoru, že by legislativa měla více reflektovat snahu o prevenci před negativními vlivy na psychický stav dítěte v důsledku výslechu, přičemž právě tyto námítky by mohly představovat jeden z účinných preventivních prostředků.¹²⁵

Výše uvedený názor je i z mého pohledu opodstatněný. Přestože je v kompetenci policejního orgánu, který výslech vede, aby podle vlastního uváženi rozhodl o nepřijatelnosti otázek, může se kdykoli stát, že taková otázka bude z jeho strany dovolena, ať už záměrně, či nedopatřením. OSPOD by svými námítkami poskytoval další stupeň kontroly, přičemž zvýšená ochrana je v případě dětí zcela na místě.

V neposlední řadě je rovněž nutné upozornit na ještě jednu vadu, která může v praxi nastat. Jedná se o případy, kdy namísto OSPOD, případně osoby pedagoga, bude přibrán další policista, a to s pedagogickým vzděláním. Chmelík považuje tento postup jako za zcela nevhodný, neboť v důsledku toho hrozí vznik pochybnosti ohledně objektivnosti a nestrannosti takové osoby. Ty mohou být zcela opodstatněné. V případě, že daný policista profesi pedagoga roky nevykonává, nemůže tak disponovat potřebnými zkušenostmi, které u výslechu hrají důležitou roli. Svůj názor opírá o zvláštní zprávu *Nejvyššího státního zastupitelství o trestné činnosti páchané mladistvými a nedospělci a trestné činnosti páchané na dětech a na mládeži*

¹²³ CYPRIS, Martin, MUSILOVÁ, Renata. Op. cit.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

ze dne 15. 6. 1998, který situaci, kdy dojde k přibrání dalšího vyšetřovatele s pedagogickým vzděláním, považuje za v rozporu se zákonem.¹²⁶

4.2.3. Rodiče

Kromě výše uvedených osob umožňuje trestní řád účast rodičů, a to opět ve svém ustanovení § 102 odst. 1, věty druhé TŘ, které stanoví: „*Může-li to přispět ke správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče*“¹²⁷

Jedná se o pouhou možnost (nikoliv právo) rodiče být u výslechu svého dítěte přítomen. I přestože rodič požádá o to, aby byl k výslechu přibrán, nemusí být jeho žádost vyslyšena. Vždy bude záviset na posouzení ze strany obligatorně přítomné kvalifikované osoby (tím se rozumí OSPOD, popř. jiná osoba), zda by neměla účast rodiče na průběh výslechu negativní vliv.¹²⁸ K takovému závěru došel i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 26. 9. 2018. Jednalo se o případ zločinu pohlavního zneužití nezletilého, kdy jedním z důvodů dovolání obviněného bylo, že rodičům poškozeného nebylo umožněno účastnit se výslechu. Vzhledem k tomu, že rodiče byli o výslechu svého dítěte vyrozuměni, neshledal Nejvyšší soud žádné procesní pochybení, neboť § 102 TŘ neposkytuje žádnou garanci, aby rodiče mohli být vždy přítomni.¹²⁹

Ačkoli rodič není vždy oprávněn se výslechu účastnit, musí být jakožto zákonný zástupce o provádění výslechu svého dítěte předem vyrozuměn. Tuto povinnost musí vyslyšající učinit i za situace, že by se výslech odehrával ve školním zařízení. Pokud ale jeden z rodičů, či oba, budou výslechu přítomni, neznamená to, že by účast OSPOD byla nadbytečná. Naopak, výslechu se OSPOD vždy musí účastnit a rodiče nepředstavují jeho rovnocenné náhradníky.¹³⁰

Přestože právní úpravou je účast rodiče umožněna, v praxi se zcela neosvědčuje. Jedná se o několik rizikových vlivů, které mohou při přítomnosti ze strany rodičů nastat a ovlivnit průběh a především obsah dětské výpovědi. Už v úvodní fázi je zde riziko v podobě zaujatosti ze strany jednoho z rodičů, a to ať už k dané věci, osobě vyslyšajícího nebo justičnímu systému celkově. Tento negativní postoj může dítě snadno zachytit a zaujatost v něm rovněž probudit. Dalším rizikem je strach dítěte hovořit před rodičem o věcech tak, jak se skutečně staly. Jednak proto, že

¹²⁶ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, str. 128

¹²⁷ § 102 odst. 1 TŘ

¹²⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1498-1506

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1087/2018

¹³⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, str. 105-111

rodič nemusí sdílet stejný názor a dítě ho nechce nějakým způsobem zklamat, anebo že se rodič dozví o případném trestném činu, kterého se dítě dopustilo. V každém případě je zde hlavním úskalím strach z následné reakce rodiče, a proto lze očekávat, že dítě v jeho přítomnosti odmítne vypovídat, nebude schopné si rozpomenout, anebo začne vypovídat lživě.¹³¹

Matyášek, Bárta, Soukup dodávají, že dle jejich letité praxe se neukázala přítomnost rodičů býti tou správnou volbou, spíše naopak. Připouští však, že ne vždy tomu je, a proto je nutné přihlídnout k daným okolnostem a k povaze dítěte. Za lepší variantu ale rozhodně považují, aby byl rodič přítomen výslechu pouze ze začátku, kdy se dítě musí s osobou vyslychajícího seznámit a překonat prvotní ostych k tomu, aby bylo schopno následně vypovídat. Po úvodním seznámení se jim ale rodič zdá býti již nadbytečný.¹³²

Přes neúčast u výslechu může být rodič i tak nápomocen. Jeho podpora a pomoc je totiž velmi důležitá. Především v situaci, kdy je nadcházející výslech pro dítě psychicky náročný. Jednou z možností rodičů je promluvit si s příslušnými osobami, aby jim byl více objasněn postup vedení výslechu a mohli následně dítěti vhodným způsobem vše vysvětlit a uklidnit ho. S tím souvisí podpora spočívající v jejich doprovodu k výslechu. Podstatná je zde i spolupráce rodiče s osobou vyslychajícího. Jsou to právě rodiče, kteří mohou poskytnout co nejpřesnější informace o osobě dítěte, jakým způsobem je vhodné s ním komunikovat a naopak, čeho se při vyslychání zdržet. Touto cestou se pak mohou snažit najít co nejvhodnější způsob, jakým by měl být výslech veden, aby byl pro dítě jednak příjemný, ale zároveň, aby probíhal co možná nejefektivněji.¹³³

4.2.4. Poradce

Přestože trestní řád zmiňuje, jaké osoby musí/mohou být výslechu přítomny, nejedná se o taxativní výčet a v praxi je tak možné se setkat s účastí i jiných osob. Jednou z takových může být právě poradce. Jeho činnost reaguje na jedno ze základních práv obětí – právo na poskytnutí odborné pomoci, které bylo do právní úpravy zavedeno již zmíněným ZOTČ. Odborná pomoc sestává z různých forem činností, kterými jsou psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací nebo restorativní programy. V případě, že se

¹³¹ MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, str. 56-58

¹³² Ibid.

¹³³ ŠIMÁK, Martin. Ochrana práv dětí v trestním řízení. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. Ročník 2006, č. 2, str. 131-140

jedná o osoby, které se řadí mezi zvláště zranitelné oběti, což u dětí tak je, jedná se o pomoc poskytovanou bezúplatně. Seznam poskytovatelů této odborné pomoci lze dohledat v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů na stránkách *justice.cz*, který je pod správou Ministerstva spravedlnosti České republiky.¹³⁴

Jak výše uvedená pomoc poradce může fungovat v praxi, osvětluje v jednom ze svých článků Müller, který působí jako právní poradce v jedné z poraden pro oběti trestných činů. Uvádí případ jedné nezletilé dívky, která se stala obětí pohlavního zneužívání. Poradce na základě žádosti rodičů a dívky, která měla především strach z nadcházejícího vyslyšení, nejen, že poskytl veškeré potřebné informace ohledně průběhu výslechu, ale rovněž na základě žádosti rodiny se stal zmocněncem dívky. Zpočátku se měl průběh výslechu uskutečnit v kanceláři policistky, ale právě díky včasnému nesouhlasu poradce došlo k přesunutí do speciální výslechové místnosti, která zde přitom byla k dispozici. Jak posléze zhodnotila sama nezletilá dívka, podpora ze strany poradce, který byl po celou dobu s ní, měla velmi pozitivní vliv na její psychický stav.¹³⁵

Ačkoli se může zpočátku zdát přítomnost poradce nadbytečná, na základě výše uvedeného případu je jasně ukázáno, že tomu tak není. Poradce zde sehrál velmi důležitou roli, neboť bez jeho přítomnosti by se zcela jistě celý výslech odehrál v kanceláři a nezletilá dívka mohla být tímto pochybením ze strany policistky způsobena i psychická újma.

4.3. Způsob vedení výslechu

Po určení, kde se výslech bude odehrávat a za přítomnosti jakých osob, lze přejít již k samotnému výslechu. Nastává ta nejdůležitější část, na kterou je potřeba se dobře připravit a rozhodně ji nijak nepodcenit.

4.3.1. Navázání psychologického kontaktu

Jako první na řadu přichází seznámení dítěte s osobou, která jej bude vyslyšet. Mezi dotyčnými osobami by mělo dojít k navázání tzv. psychologického kontaktu, aby se mohlo

¹³⁴Policie České republiky. *Pomoc obětem trestných činů* [online] © 2019 Policie ČR [cit. 2019-10-04] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-pomoc-obetem-trestnych-cinu.aspx?q=cHJuPTE%3d>

¹³⁵MÜLLER, Jan. O aplikaci zákona o obětech trestných činů: co přináší praxe. *Právo a rodina*, Ročník 2016, č. 8, str. 18-20

následně přejít k předmětu výsledku a kladení otázek. Čírtková považuje takové navázání kontaktu dokonce za jednoznačný ukazatel toho, zda výslech bude úspěšný, či nikoli.¹³⁶

Psychologickým kontaktem se rozumí: „*aktuální vztah mezi vyslychajícím a vyslychaným. Projevuje se jako ochota účastníků výsledku vstupovat do interakce a rozvíjet ji. Má dynamický charakter, během výsledku se jeho intenzita mění.*“¹³⁷

V případě, že k navázání psychologického kontaktu nedojde, či jen nepatrně, hrozí negativní důsledky v podobě neochoty až odepření vypovídat, v horším případě navození pocitů způsobených sekundární viktimizací.¹³⁸

K tomu, aby by byl vyslychající v navázání kontaktu s dítětem úspěšný, je nutné mít přinejmenším alespoň nějakou představu o jeho osobnosti. K tomu, aby se dala jeho osobnost lépe poznat slouží **tzv. tvrdá a měkká data**. Na tvrdá data, mezi která patří především údaje získané ze znalecké činnosti, není možné se v prvotní fázi výsledku spoléhat, neboť většinou nejsou vyslychajícímu ještě jejich výsledky známy. Proto zde významnou roli hrají **měkká data**, spočívající v laickém odhadu, jaký typ osobnosti a povahy by dítě mohlo mít. Kromě toho, že se jedná o nezletilé, je také nutné brát v úvahu, v jakém procesním postavení se dítě nachází nebo zda nevykazuje jakékoliv psychopatologické zvláštnosti ve svém chování. Na základě těchto úvah lze dospět k odhadu plně dostačujícímu pro navození kontaktu.¹³⁹

Kromě výše uvedených doporučených úvah, je další možností si ve vlastním zájmu zjistit předem určité reference, které by vyslychajícímu přiblížily osobnost dítěte, a to například od rodičů, blízkých, pracovníků školy nebo u OSPOD. Tato varianta však nemusí být vždy snadno uskutečnitelná, a proto je lepší počítat s ní jen s možným doplňkem.

Chmelík za nejlepší způsob navázání kontaktu s dítětem považuje projevení zájmu ze strany vyslychajícího. Zde se může jednat o jakýkoli zájem v souvislosti s dítětem, ať už o jeho hračku, což se týká především menších dětí, tak o jakoukoliv jinou oblíbenou činnost dítěte.¹⁴⁰

¹³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologie výsledku. *Kriminalistika*. Ročník XXIX, č. 4, str. 321-324

¹³⁷ SPURNÝ, Józsa. Prosazování moci a poskytování podpory při výsledku. *Psychologie dnes*. Ročník 2004, č. 5, str. 17-19

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Op. cit. str. 321-324

¹⁴⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, str. 129-130

S výše uvedeným názorem se ztotožňuje i Müller, který jej doplňuje o možnou variantu, v podobě předložení papíru s tužkou. Nejenom, že se prostřednictvím kreslení může dítě zbavit možného napětí, ale rovněž může být výsledná kresba pro vyslychajícího určitým vodítkem ke zjištění, v jakém stavu a rozpoložení se dítě může nacházet. Naopak varuje před otázkami týkající se školy, především pak v případě, kdy na základě předem zjištěných informací je vyslychajícímu známo, že má dítě problémy s učením nebo školu nemá příliš v oblibě.¹⁴¹

První krok, který by měl vyslychající učinit a rozhodně ho nepodcenit, je vhodně se dítěti představit. Postačí pokud uvede své jméno a pozici. Právě popis náplně své práce může rovněž využít k navázání přátelského kontaktu. Během tohoto úvodního dialogu může vysvětlit, v čem jeho role při výslechu spočívá a zároveň tak může zvrátit možné mylné představy dítěte, že je vyslycháno proto, že něco provedlo a hrozí jí tak zatčení.¹⁴²

4.3.2. Poučení

Jakmile dojde k úspěšnému navázání kontaktu je vhodné přejít k fázi poučení, která, ačkoli se nemusí na první pohled zdát, představuje pro vyslychajícího nelehký úkol. Problém spočívá v určení jeho rozsahu, neboť není možné poučovat děti různého věku stejným způsobem.¹⁴³

Poučení u **dětí ve věkovém rozmezí 15–18 let** není problematické, neboť lze k nim přistupovat úplně stejně, jako by se jednalo o dospělé osoby. Předpokládá se, že vzhledem k jejich pokročilemu vývoji jsou již schopné porozumět dospělému rozsahu obsahu poučení.¹⁴⁴

Podle ustanovení § 101 odst. 1 TŘ, věty poslední „*Je-li jako svědek vyslychána osoba mladší patnácti let, je třeba ji poučit přiměřeně jejímu věku.*“¹⁴⁵

Jak vyplývá i z výše uvedeného ustanovení trestního řádu, u **dětí mladších 15 let** je nutné obsah poučení vždy přizpůsobit s ohledem na jejich věk. Zde dochází k rozdělení dětí do dvou skupin právě podle věku, a to na děti do 7-8 let a děti od 8-15 let. Věková hranice 8 let byla určena z důvodu započínající povinné školní docházky, při které se celkově myšlení

¹⁴¹ MÜLLER, Jan. Pohlavní zneužití – účast dítěte v trestním řízení. *Rodinné listy*. Ročník 2018, č. 1, str. 6-12

¹⁴² PENCE, Donna, WILSON, Charles. *Team investigation of child sexual abuse*. SAGE Publications, 1994, str. 57

¹⁴³ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Op. cit. str. 129-130

¹⁴⁴ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 168-171

¹⁴⁵ § 101 odst. 1 TŘ

a vnímání dětí zásadně mění. Hranice je ale pouze orientační, a tak je vždy nutné přihlížet k individuálnímu rozumovému a mravnímu vývoji dítěte.¹⁴⁶

Obsah poučení se vždy bude lišit v závislosti na věku a vyspělosti dítěte. V každém případě by měla být zvolena taková slovní spojení, o nichž lze s jistotou říci, že je dítě dokáže pochopit. Doporučuje se, aby poučení bylo vždy doslovně zachyceno při protokolování, pro případnou potřebu důkazu, že dítě bylo skutečně poučeno.¹⁴⁷

Co se týče samotného obsahu, měla by být dítěti vhodným způsobem vysvětlena jeho práva, a to zejména, že během výslechu má možnost vždy odmítnout vypovídat, hlavně v případě, že by se jednalo o otázku v souvislosti s osobou příbuznou.¹⁴⁸

Za vhodné poučení se zároveň považuje, pokud je dítěti předem oznámeno, že kdykoliv může přiznat, že neví. Toto sdělení bylo shledáno jako účinný nástroj, jak zabránit dětské sugestibilitě. Rovněž to má velmi pozitivní dopad u uzavřených otázek, neboť děti jinak raději odpoví ano/ne, než aby samy od sebe přiznaly, že danou skutečnost neví/nepamatují si. Ještě lepší alternativou, než dítěti tuto možnost odpovědi pouze oznámit, je si předem situaci vyzkoušet a nanečisto mu položit několik otázek, které budou pro dítě nezodpověditelné.¹⁴⁹

I přesto, že k poučení dítěte nedojde přesně podle výše uvedeného, nemusí to ještě nutně znamenat, že by výpověď byla z toho důvodu pro trestní řízení nepoužitelná. Vyjádřil se k tomu v jednom ze svých rozhodnutí Vrchní soud v Praze.¹⁵⁰ Jedna z nezletilých poškozených nebyla podle slov obžalovaného adekvátním způsobem poučena, neboť nebyla výslovně upozorněna na možnost výpověď odepřít. Vrchní soud v Praze však s přihlédnutím k nízkému věku poškozené (4 roky a 5 měsíců) a k tomu, že obžalovaný nebyl osobou blízkou, neshledal poučení za nedostačující, neboť by podle jeho názoru poškozená nebyla schopna význam možnosti odepřít výpověď pochopit. Poučení bylo k jejímu věku přiměřené.

Pro ilustraci adekvátního poučení Chmelík uvádí několik možných variant, jakým způsobem by dítě mohlo být poučeno, a to následovně:

¹⁴⁶ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Op. cit. str. 168-171

¹⁴⁷ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, str. 105-111

¹⁴⁸ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, str. 195-200

¹⁴⁹ SAYWITZ et. All. *Interviewing Children in Custody Cases: Implications of Research and Policy for Practice*. Behavioral Sciences and the Law, str. 554

¹⁵⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 2 To 42/2018

„Tak víš co, slíbíme se spolu, že si nebudeme lhát při našem povídání platí? Domluvíme se na tom, že mi dnes nebudeš lhát, abys někomu neublížila, a řekneš všechno tak, jak se to ve skutečnosti stalo. Platí?“¹⁵¹

Z výše uvedených příkladů tudíž jednoznačně vyplývá, že poučení by mělo probíhat především v rámci vět tázacích. Podle mého názoru to na dítě působí mnohem přívětivěji, přátelštějším dojmem, který tak může dítě určitým způsobem i uklidnit. Pokud by naopak vyslychající zvolil věty oznamovací či rozkazovací, o tom co dítě má a co nesmí, byl by to určitě nevhodný způsob, jak výslech začít.

Rozhodně je dobré také zdůraznit, jaká poučení jsou nevhodná. Především se jedná o poučení týkající se zákonné úpravy, a to například o následcích při porušení zákona, trestech za křivou výpověď nebo o jiných možných sankcích. Tyto typy poučení jsou podle Chmelíka zcela irelevantní, a to pro všechny děti mladší 15 let.¹⁵²

Oproti tomu Boukalová, Gillernová se nijak záporně k výše uvedenému typu poučení nestaví. Spíše jej definují jako velmi náročné k vysvětlení, které by však mohlo být určitým způsobem ulehčeno přítomností dětského psychologa.¹⁵³

Sama se ztotožňuje s názorem Chmelíka, neboť sáhodlouhé vysvětlování ustanovení zákona se mi nejeví jako efektivní, ale spíš jako zbytečné prodlužování výslechu, kdy zcela jistě hrozí ztráta pozornosti vyslychaného dítěte.

4.3.3. Způsob komunikace

Poté, co bude dítě vhodným způsobem poučeno, je možné přejít k jádru celého výslechu, a to k pokládání otázek a zjišťování okolností daného případu.

Zcela zásadní význam má po celý průběh výslechu jeho atmosféra a rovněž vhodně zvolený způsob komunikace. Vyslychající by se měl snažit vytvořit příjemnou atmosféru, která má velmi pozitivní vliv, zejména umožňuje plynulý chod výslechu, v rámci kterého si dítě dokáže i lépe vzpomenout, sníží se riziko možných nepřesností ve výpovědi a především je i zárukou toho, že dítě by mělo spolupracovat ochotně a odpovídat co nejpřesněji. Nelze ani opomenout důležitý oční kontakt, který by se měl vyslychající po celou dobu snažit s dítětem udržet. Nejen, že může být dobrým prostředkem k tomu, aby se vyslychající s dítětem více

¹⁵¹ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Op. cit. str. 168-171

¹⁵² CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Op. cit. str. 168-171

¹⁵³ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. Op. cit. str. 195-200

sblížil, ale rovněž je velmi efektivním ukazatelem, kdy může vyslychajícímu pomoci správně výslech korigovat.¹⁵⁴

Jak ale zmiňuje Uholyeva, není vhodné se na způsob neverbální komunikace příliš spoléhat a především pak podle gest dítěte nevyvozovat konečné závěry, například to, že vyhýbání očního kontaktu dítě znamená, že dítě lže.¹⁵⁵

Při komunikaci s dítětem musí být vyslychající velmi pozorný, aby se neuchýlil k chybám, které jsou v této praxi běžné. Mezi ně lze zařadit pokládání velkého počtu otázek v krátkých intervalech za sebou, časté odbíhání od tématu k jinému nebo snaha o neustálé ujišťování, že dítě skutečně mluví pravdu. Zároveň by se měl zdržet jakýchkoli emotivních reakcí, nadměrného chválení dítěte za každý jeho projev nebo zvyšování hlasu.¹⁵⁶

Dalším důležitým aspektem v rámci komunikace je trpělivost. Právě tato vlastnost hraje při výslechu dětí klíčovou roli. Vyslychající tak musí být schopen potlačit jakýkoli spěch spočívající v nadměrném množství po sobě jdoucích otázek. Takový postup pak může znamenat pouze jediné, a to, že se dítě může snadno zaleknout, ztratit orientaci ve svém příběhu, ale také úplný konec výslechu, kdy dítě odmítá dále vypovídat.¹⁵⁷

Vyslychající nesmí na dítě jakkoliv naléhat a nutit ho odpovídat, ale naopak mu poskytnout dostatek času k tomu, aby mluvilo zcela spontánně. V případě, že se dítě odchýlí od tématu, není vhodné, aby ho vyslychající odbyl frázemi typu: „to sem nepatří“, nebo „mluv k věci“, kterými výslech pouze nevhodně naruší.¹⁵⁸

V případě jakýchkoliv náznaků, že dítě nevypráví pravdu, může vyslychající jeho výpověď zpochybnit tím, že se na danou skutečnost opětovně zeptá. V případě, že je odpověď dítěte v rozporu s odpovědí jiné osoby, musí dojít k pečlivému zvážení, jestli tento krok učinit. Hrozí riziko, že by takový přístup mohl mít vliv na sugestivní ovlivnění dítěte. Pokud se vyslychající i přesto rozhodne takový krok učinit, mělo by k němu přistoupit zásadně

¹⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologie výslechu. *Kriminalistika*. Ročník XXIX, č. 4, str. 321-324

¹⁵⁵ UHOLYEVA, Xenie. *Dítě jako zdroj informací: charakteristiky dětské výpovědi a možnosti jejího využití*. Československá psychologie. Ročník LIX, č. 2, s. 150-161. [cit. 2019-10-20] Dostupné z: https://cdk.lib.cas.cz/search/img?pid=uuid:fc974eaf-96ff-4bd5-a026-ca94184bd520&stream=IMG_FULL&action=GETRAW

¹⁵⁶ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, str. 125-127

¹⁵⁷ MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, str. 60-63

¹⁵⁸ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Op. cit. str. 168-171

v závěrečné fázi výslechu. Tím tak může předejít negativnímu ovlivnění předchozích odpovědí. Ideální způsob, jak konfrontovat odpověď dítěte, může být: „*Jsem zmatený. Nejdříve jsi mi řekl _____, pak jsi mi řekl _____.* *Můžeš mi pomoci pochopit, co se opravdu stalo?*“¹⁵⁹

Po celou dobu výslechu by se měl vyslyšající držet předem připravené osnovy výslechu, jelikož je také zapotřebí mít na paměti, že se dítě může brzy unavit a ztratit pozornost. To může nastat většinou již po prvních 20 minutách. V takovém případě je vhodné upoutat dětskou pozornost na jiný předmět. Po chvíli by dítě mělo být schopno opět reagovat a pokračovat opět ve výslechu.¹⁶⁰

S únavou rovněž souvisí otázka, jak dlouho by výslech měl trvat. Podle poznatků kriminální policie se délka výslechu liší v závislosti na věku dítěte. U dětí v předškolním věku je pozornost velmi těžce udržitelná, proto by se měl výslech doplňovat o kratší přestávky spočívající ve volné činnosti. Rozhodně by ale výslech neměl překročit dobu delší 45 minut. U dětí mladšího školního věku je možné délku trvání výslechu prodloužit na 70 min, u starších dětí až na 90 minut.¹⁶¹

Při ukončení výslechu by měl být dítěti opět poskytnut určitý prostor na to, aby se mohlo zklidnit a vstřebat veškeré dojmy z průběhu výslechu. Tím mu může pomoci vyslyšající prostřednictvím změny tématu na téma dítěte oblíbené, blízké a odlehčí celou situaci. Než dojde k definitivnímu rozloučení je dobré dítěti poděkovat a především ho pochválit za to, jak spolupracovalo. Rozhodně by tak měl vyslyšající učinit v případě, že bylo očividné, že výslech či jeho určitá část byla pro dítě krajně nepříjemná. Nejen, že ho tím lehce uklidní, ale především zabrání případné obavě z dalšího výslechu, pro případ že by bylo jeho doplnění nezbytné.¹⁶²

4.4. Rizika výslechu

4.4.1. Rizikové otázky

Forma otázek je při výslechu stěžejní, a proto je nutné dát si pozor, aby nebyly použity určité otázky, které jsou podle odborníků považovány za rizikové. Mezi ně lze zařadit **otázky**

¹⁵⁹ BOURG et All. *A Child Interviewer's Guidebook*. SAGE Publications, 1999, str. 181

¹⁶⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Op. cit. str. 125-127

¹⁶¹ DVOŘÁČEK, Zdeněk a kol. *Aktuální poznatky z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování na úseku mládeže: sborník příspěvků z kurzu k problematice mládeže, který se konal dne 25.1.2007 v Policejní akademii ČR v Praze*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, str. 61-62

¹⁶² MÜLLER, Jan. Pohlavní zneužití – účast dítěte v trestním řízení. *Rodinné listy*. Ročník 2018, č. 1, str. 6-12

uzavřené, které jsou formulovány takovým způsobem, že jedinou možnou odpovědí je pouze „ano“, nebo „ne“. U dětí se projevuje silný sklon reagovat na tento typ otázek pouhým přitakáním. Navíc je i riziko v tom, že může odpovědět kladně, i přestože nechápe smysl položené otázky. Z toho důvodu by v rámci výše uvedeného poučení mělo být dítěti zdůrazněno, že pokud si není jisté, jak odpovědět, je i „nevím“ dostačující.¹⁶³

Pokládání uzavřených otázek by ani nemělo být cílem vyslychajícího, neboť jak uvádí Matiašek, Soukup, Bárta, neměl by se s jednoslovnou odpovědí ano/ne spokojit. Jejich význam bývá často neurčitý, a proto pro vyslychajícího nemá žádnou hodnotu.¹⁶⁴

Za další rizikovou formu se považují **sugestivní otázky**, které lze zařadit u dětí mezi ty nejrizikovější, a to vzhledem k již jejich zmíněným tendencím k sugesci. Otázky by neměly být pokládány způsobem, aby mohly již předem ovlivnit odpověď. Jelikož jsou děti velmi citlivé, mohou velice snadno poznat, jakou odpověď vyslychající očekává. Opět je nutné dbát na pečlivou přípravu, která zmiňované sugesci může zamezit.¹⁶⁵

Typickým příkladem jsou tázací věty zakončené citoslovci „vid“, „že jo“ apod. Jak uvádí Dvořáček a kol. jsou takto vybízející návodné otázky rizikové v tom, že dítě může odpovídat jednoslovným ano/ne, a to bez ohledu na to, jak tomu bylo doopravdy. Právě z jednoslovné odpovědi Dvořáček podle svých poznatků z praxe vyvozuje, proč dítě takto odpovídá. U kladné odpovědi „ano“ se většinou dítě nachází v situaci, kdy přesně neví, na co se ho vyslychající ptá, je zmatené. Naopak u záporné odpovědi „ne“ často dítě prochází tzv. obdobím vzdoru typickým pro určitá období ve vývoji, nebo ji použije jako prostředek k tomu, aby se vyslychající daným tématem již nezabýval.¹⁶⁶

Matiašek, Soukup, Bárta v souvislosti se sugestivními otázkami zmiňují hlas vyslychajícího, který může rovněž míru sugestibility u dané otázky ovlivnit. Určující je zde zabarvení a tón hlasu, jakým je otázka pokládána, z něhož nesmí být dítěti naznačeno, jak by mělo odpovědět. Zároveň se musí vyslychající vyvarovat jakýmkoliv vlastním reakcím na to, jak dítě odpovídá. To, zda je s danou odpovědí spokojen, či nikoliv, nemůže v žádném případě dát dítěti najevo.¹⁶⁷

¹⁶³ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. Op. cit. str. 195-200

¹⁶⁴ MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. str. 52-53

¹⁶⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, str. 105-111

¹⁶⁶ DVOŘÁČEK, Zdeněk a kol. Op. cit. str. 61-62

¹⁶⁷ MATIÁŠEK, Jan; BÁRTA, Bohumil; SOUKUP, Jaroslav. Op. cit. str. 52-53

Spolu s výše rizikovými otázkami existují i další problematické postupy. Konkrétně lze zmínit šestici výslechových postupů, které byly identifikovány v souvislosti s prováděnými výslechy v druhé polovině dvacátého století v USA. Jednalo se o případ McMartinova předškolního zařízení, kde byly tamní děti v průběhu několika let zneužívány. V rámci tohoto případu byly po následném uveřejnění přepsaných výsledků vybrány problematické postupy, které vyšetřovatelé praktikovali. Výsledkem bylo „šest *problematických výslechových technik*“¹⁶⁸, které jsou zaměřeny na sociální tlak a které prokazatelně mají velmi negativní vliv.¹⁶⁹

Mezi tyto postupy při výslechu se řadí „*svědectví ostatních*“, kdy vyslychající odkazuje při výslechu na jiné osoby, od kterých získal určité informace, přičemž se může jednat pouze o záminku. Dalším případem jsou „*pozitivní a negativní následky*“ spočívající buď v kladné reakci na ochotu dítěte vypovídat, kdy vyslychající dítě pochválí či mu dokonce slíbí odměnu. V opačném případě, kdy je pro něj výpověď nedostatečná, tak dítě poniží, např. „slovně urazí“. I jiným způsobem může vyslychající nevhodně reagovat na odpověď dítěte, a to v rámci postupu „*otázka a odpověď*“, kdy položí dítěti otázku znovu ve snaze získat jinou odpověď. U „*pobídky ke spekulaci*“ se jedná o postup většinou s využitím nějaké loutky, při které se výslech převede do herní roviny. Většinou předstírá komunikaci s loutkou, které se ptá a snaží se získat odpověď prostřednictvím návodných otázek. V neposlední řadě se pak mezi tyto problematické techniky řadí rovněž již uvedené *sugestivní otázky*.¹⁷⁰

Jednu z takových ukázek, jak taková pobídka ke spekulaci může probíhat, uvádí Boukalová, kdy vyšetřující využívá loutky jménem Rags:

„*Myslíš Ragsi, že se odehrálo nějaké to ošklivé dotýkání, když byla svázána a nemohla pryč? Myslíš, že nějaké to dotýkání, které – pan Ray mohl něco takového udělat? Myslíš, že je to možné? Kde myslíš, že by se jí dotýkal? Můžeš ukázat, kde by se jí dotýkal?*“¹⁷¹

¹⁶⁸ Pozn. Autora: Zde vycházím z textu, kde se uvádí počet 6 technik, ačkoli ve výsledku se jedná pouze o 5 druhů. Předpokládám tak buď chybný počet, anebo se pozitivní a negativní následky počítají každý zvlášť.

¹⁶⁹ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. Op. cit. str. 195-200

¹⁷⁰ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. Op. cit. str. 195-200

¹⁷¹ BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. 1. Vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, str. 97-100

4.4.2. Rizikové odpovědi

V rámci výslechu se mohou objevit i rizika na straně vyslychaného dítěte. Jedním z nich je **adaptační syndrom**, nazýván také jako akomodační. Zasaženy jím mohou být především děti, které jsou v postavení oběti, přičemž pachatelem je nejčastěji osoba blízká. Při výslechu se oběť musí vracet zpět do minulosti, což má za následek znovuprožití nepříjemných zážitků, se kterými se musí opět vyrovnat. Takové děti mají tendence podávat lživé informace, a to hlavně ze strachu, že by jinak mohli ztratit své nejbližší. Řešení, jak tomu předejít, spočívá především v nenásilném postupu vyslychajícího doplněný o chápající a neodsuzující jednání.¹⁷²

Výše uvedeným syndromem se v minulosti zabýval Američan Summit, který došel k závěru, že nejvíce shledávaným je právě u nezletilých dívek, které byly obětí znásilnění ze strany otců. Mezi hlavní znaky u dětí trpících tímto syndromem je snaha o utajení, pocit bezbrannosti a bezvýchodnosti, přičemž oznámení činu je většinou opožděné s tendencí ho posléze odvolat.¹⁷³

Dalším rizikem, o kterém se v souvislosti s výslechem hovoří, je tzv. **Pygmalion efekt**. K němu dochází za situace, kdy dítě je schopno z chování vyslychajícího, především z jeho otázek, vycítit, jaký druh odpovědi se od něj očekává a snaží se tato očekávání naplnit. To může za následek výpověď se sníženou věrohodností.¹⁷⁴

Již před začátkem výslechu by měl vyslychající být schopen si uvědomit, jaký zaujímá postoj k případu a především si být jistý, že je schopen své jednání v průběhu korigovat. Toto ujištění se řadí mezi nedůležitější doporučení ze stran psychologů, které by vždy mělo proběhnout.¹⁷⁵

Zastávám tak ten názor, že pokud se ukáže, že vyslychající by toto doporučení nebyl schopen dodržet, měl by být od výslechu odvolán a nahrazenou jinou, vhodnější osobou.

¹⁷² CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 168-171

¹⁷³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, ČERVINKA, František. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Support, 1994, str. 82-85

¹⁷⁴ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. Op. cit. str. 195-200

¹⁷⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologie výslechu. *Kriminalistika*. Ročník XXIX, č. 4, str. 321-324

4.5. Pomocné výslechové metody – NET, FAST

K tomu, jak docílit efektivity při výslechu, aby byly od dítěte získány informace, mohou přispět i různé metody. Jednou z nich je metoda známa pod svým originálním názvem **Narrative Elaboration Training** (dále jen „NET“), vytvořena americkou psychologkou Saywitz spolu s jejími kolegy. Jedná se o techniku založenou na obrázkových kartičkách představující 4 základní témata: „osoby, místo, akce, konverzace a vlivy.“ Bylo prokázáno, že využití NET u výslechu, a to i u dětí v předškolním věku, napomohlo k tomu, že byly schopny popsat události tak, jak se staly bez jakýchkoliv nepřesností.¹⁷⁶

U případů, kdy je potřeba, aby dítě vypovídalo o své rodině, přichází v úvahu metoda s názvem **Family System Test** (dále jen „FAST“). Tato metoda funguje na principu rozmísťování dřevěných figurek, reprezentujících jednotlivé členy rodiny, po ploše 45x45 cm o 81 políčkách. Na základě způsobu jejich rozmístění testovanou osobou lze určit jaké vztahy v dané rodině panují. Zároveň lze získat představu o hierarchické struktuře rodiny, a to díky nastavitelnému výškovému systému figurek. V praxi se ukázalo, že FAST je vhodný u dětí starších 6 let. U mladších dětí se jeho využití nedoporučuje.¹⁷⁷

U nás je FAST označován jako „Test rodinného systému“, jehož vznik byl podpořen Irenou Sobotkovou. Jak sama uvádí, je tento test velmi efektivní a rychlý. Testování není nijak zdouhavé, průměrně se jedná o 5-10 minut. Jedinec má za úkol rozmístit figurky pro určitou situaci. Již během samotného rozmísťování lze již získávat nové poznatky, a proto je důležité dítě pečlivě sledovat. Jeho postup rozmístění, doplněný o průběžné poznámky mohou hodně prozradit. Poté, co je rozmístění figurek dokončeno, následuje ještě krátký dialog, v rámci kterého je možné se zaměřit na určité detaily.¹⁷⁸

Podle mého názoru jsou obě uvedené metody dobře zpracovány a mohou být užitečnými pomocníky u výslechu. Výhodu spatřuji především v tom, že je dítě může vnímat jako hru, při které se může i více uvolnit a lépe odpovídat. U metody FAST je to pak především časová nenáročnost, díky níž lze během pár minut získat podstatné informace a přitom dítě zbytečně neunavit.

¹⁷⁶ LAMB et All. *Children's Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice.*) Wiley-Blackwell, 2011, str. 229-232

¹⁷⁷ UHOLYEA, Xenie. *Dítě jako zdroj informací: charakteristiky dětské výpovědi a možnosti jejího využití.* Československá psychologie. Ročník LIX, č. 2, s. 150-161. [cit. 2019-10-20] Dostupné z: https://cdk.lib.cas.cz/search/img?pid=uuid:fc974eaf-96ff-4bd5-a026-ca94184bd520&stream=IMG_FULL&action=GETRAW

¹⁷⁸ SOBOTKOVÁ, Irena. *Test rodinného systému – připravovaná metoda rodinné diagnostiky.* [cit. 2019-10-15] Dostupné z: <https://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/sobotkovai-test.pdf>

4.6. Demonstrační pomůcky Jája a Pája

Při výslechu je možné využít dvou loutkových postaviček, které nesou v policejní praxi označení Jája a Pája. Loutky vznikly v rámci projektu iniciovaného kapitánkou PhDr. Alenou Piškovou a představují jednu z dalších snah o co možná nejvyšší ochranu dítěte v rámci trestního řízení.¹⁷⁹

Na území ČR byly poprvé představeny roku 1993 v rámci *1. národní konference k problematice týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte*, kdy způsobily mezi přítomnými účastníky velký ohlas. Především pak z toho důvodu, že si mnozí uvědomovali nedostatky ve své praxi, které by právě prostřednictvím těchto demonstračních pomůcek mohly být odstraněny. V důsledku toho během několika měsíců byla započata jejich výroba, která měla být původně jen pro účely některých specializovaných pracovišť. Nakonec jsou však loutky Jája a Pája k dispozici na pracovištích kriminální police po celé republice. Jejich použití je upraveno Závazným pokynem policejního prezidenta č. 11/1995, prostřednictvím kterého byly zavedeny do praxe.¹⁸⁰

Loutky představují dvojici postaviček opačného pohlaví, vyrobených z textilního materiálu se sekundárními pohlavními orgány, které nejsou příliš podrobné. Jejich použití je založeno na principu hry. V důsledku manipulace s nimi by se dítě mělo i oprostít od bariér a traumat a naopak se začít projevat více spontánně. Loutky by měly být pro dítě v rámci výslechu hračkou, prostřednictvím které mohou lépe znázornit své nepříjemné zážitky. Především mohou snadno zabránit jakýmkoliv pochybnostem/omylům, které mohou při výslechu nastat, spočívající například v neschopnosti dítěte verbálně popsat danou situaci. Zároveň jsou ale i vhodným pomocníkem za situace, kdy dítě ještě neumí mluvit nebo je mentálně postižené. Významnou roli loutky sehrávají především u trestných činů pohlavního zneužití nebo znásilnění, jehož bylo dítě obětí, nebo svědkem.¹⁸¹

K tomu, aby byl výslech skutečně efektivní, je důležité se při práci s loutkami řídit určitými zásadami. V první řadě musí být loutky dítěti představeny. Vyslýchající by určitě neměl dopustit, aby si jich dítě všimlo samo od sebe po vstupu do místnosti a začalo si s nimi spontánně hrát, neboť by pak neměl možnost zaznamenat důležité reakce už od počátku. Loutky se vždy dítěti ukazují oblečené. Pokud je z hlediska předmětu výslechu zapotřebí, aby byly

¹⁷⁹ Policie České republiky. *Jája a Pája* [online] © 2019 Policie ČR [cit. 2019-10-15] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jaja-a-paja.aspx>

¹⁸⁰ PLŠKOVÁ, Alena. Jája a Pája. *Kriminalistický sborník*. Ročník XXXIX, č. 9, str. 329-336

¹⁸¹ WEISS, Petr. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, str. 52-54

svlečené, vždy by úkon mělo učinit samo dítě, ať už vhodným náznakem, nebo s minimální pomocí ze strany vyslychajícího. Následně by měl být dítěti dán dostatečný prostor k tomu, aby se s loutkami mohlo seznámit, prohlédnout si je, tzv. si je „osahat“. Rozhodně se nedoporučuje, aby byly loutky dětem přímo vnucovány. Pokud tedy vyslychající zaznamená, že dítě o loutky nejeví zájem, odmítá je, měl by od jejich užití upustit, jelikož by přestaly splňovat svůj účel.¹⁸²

Po celou dobu takovéto „hry“ s loutkami je hlavním úkolem vyslychající zaznamenat veškeré reakce dítěte. Naopak by se měl zdržet jakýchkoliv otázek, které by mohly dítě vyrušit, ale zároveň zabránit či předejít i jiným rušivým elementům, které v místnosti hrozí, například v podobě hlučné záznamové techniky.¹⁸³

Kromě výše uvedené demonstrativní a screeningové funkce, mohou loutky sloužit i k jiným vedlejším účelům. Loutky mohou na dítě působit rovněž uklidňujícím dojmem a mohou významně pomoci vyslychajícímu při prvotním setkáním s dítětem k tomu, aby s ním mohlo lépe navázat psychologický kontakt.¹⁸⁴

V rámci loutkových pomůcek došlo i k modernizaci. V roce 2014 byla dvojice loutek Jája a Pája doplněna o další členy, a to mámu, tátu, babičku a dědu, aby byly zastoupeny všechny věkové kategorie.¹⁸⁵

4.7. Dokumentace

Při výslechu se nesmí rozhodně zapomenout na jeho zaznamenání. Nejvhodnějším způsobem, jak jeho průběh zachytit, je prostřednictvím **videozáznamu**. Je to způsob velice efektivní, neboť nejen, že zaznamená obsah samotného výpovědi a to, zda bylo postupováno v souladu s formální požadavky, ale rovněž i celkovou atmosféru při které se výslech odehrával. Provádění videozáznamu je tak důležitým prvkem následné kontroly, zda výslech skutečně probíhal v souladu se zákonem, a to bez jakýchkoli nevhodných postupů, jako například pokládání rizikových otázek.¹⁸⁶

¹⁸² CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, str. 125-128

¹⁸³ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Op. cit. str. 125-128

¹⁸⁴ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2016, str. 126-129

¹⁸⁵ VELIKOVSKÁ, Martina. Op. cit. str. 126-129

¹⁸⁶ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, str. 268-269

Jak uvádí Chmelík, v případě pořizování videozáznamu musí být součástí nahrávky uvedeny nezbytné informace týkající se doby zahájení a ukončení výslechu, osobních údajů, a to jak dítěte tak i osoby vyslychajícího, a rovněž informace o přítomnosti jiných osob.¹⁸⁷

Dalším možným způsobem může být **písemná dokumentace**. Pokud se k ní přistoupí, je nutné však brát na zřetel, že se musí jednat opravdu o doslovné zachycení, nikoliv o úřední přepis za použití vhodnější slova. V takovém případě by pak protokol neměl tu správnou důkazní hodnotu a byl by tak v rámci následného posuzování věrohodnosti nepoužitelný.¹⁸⁸ Jak ale uvádí Boukalová, Gillnerová, je způsob takového zachycování výslechu nepříliš vhodný vzhledem k tomu, že jím nelze zachytit veškeré potřebné souvislosti, ke kterým při průběhu došlo, a proto se více přiklání k variantě za použití videozáznamu.¹⁸⁹

V souvislosti s písemným záznamem hrozí, že zápis, například za použití počítače, bude průběh výslechu rušit, což může mít za důsledek ztrátu již úspěšně navozeného kontaktu s dítětem, který se pak těžko obnovuje. Za mnohem vhodnější variantu tak Müller považuje jejich kombinaci, kdy obsah videozáznamu bude po ukončení výslechu sepsán.¹⁹⁰

4.8. Opakování výslechu

Podle ustanovení § 102 odst. 2 věty první TŘ: „*V dalším řízení má být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech.*“¹⁹¹

K opětovnému provádění výslechu by tak mělo dojít pouze ve výjimečných situacích, kdy byla výpověď dítěte shledána za obsahově nedostatečnou. V samotném řízení, pokud tak soud rozhodne, může být dostačujícím buď přečtení protokolu nebo přehrání videozáznamu.¹⁹²

Mezi takové výjimečné situace se řadí především nové skutečnosti, které se posléze objevily, nebo byly oznámeny ze strany pachatele či jiných svědků. Nutnost opakování může být

¹⁸⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Op. cit. str. 125-128

¹⁸⁸ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, str. 105-111

¹⁸⁹ GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. Op. cit. str. 268-269

¹⁹⁰ MÜLLER, Jan. Pohlavní zneužití – účast dítěte v trestním řízení. *Rodinné listy*. Ročník 2018, č. 1, str. 6-12

¹⁹¹ § 102 odst. 2 TŘ

¹⁹² MÜLLER, Jan. Op. cit. str. 6-12

zapříčiněna i ze strany samotného dítěte, v případě, že si vzpomnělo na informace pro případ relevantní.¹⁹³

Důvodem, proč by se opakování výsledku mělo snažit zabránit, je především ochrana dětské psychiky. Zejména jsou ohroženy děti, jejichž psychický stav je už nějakým způsobem narušen, a proto opětovný výsledek může jejich stav snadno zhoršit. Opakování může být problematické zejména u dětí, které mají tendence ve výpovědi lhát. Hrozí, že jejich lži budou prostřednictvím rekapitulace ještě více v jejich paměti utvrzovány. Takové výpovědi mohou tak ještě více zmást vyslychajícího, který se může mylně domnívat, že pokud dítě své tvrzení zopakuje, bude nejspíše pravdivé.¹⁹⁴

Špeciánová považuje opakování výsledku za velmi závažné pochybení, které může vyústit až ve stav, který nazývá jako systémové týrání dítěte. Místo toho, aby dítě bylo chráněno, je tak v důsledku nevhodného postupu opět vystaveno dalším traumatickým zážitkům.¹⁹⁵

Výše uvedené důvody však nejsou ze strany vyslychajících tolik brány v potaz, neboť jak uvádí Chmelík, v praxi k opětovným výsledkům stále dochází.¹⁹⁶

¹⁹³ LAMB et All. *Children's Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice*, Wiley-Blackwell, 2011, str. 173

¹⁹⁴ MATIÁŠEK, Jan, BÁRTA, Bohumil, SOUKUP, Jaroslav. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, str. 59-60

¹⁹⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. Op. cit. str. 105-111

¹⁹⁶ CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Op. cit. str. 125-128

5. Řízený rozhovor

V rámci této kapitoly bych se ráda zaměřila oproti předešlým na část praktickou. Vzhledem k tomu, že se mi naskytlá příležitost setkat se s mladým mužem, který jako nezletilý byl vyslýchán na pražském kriminálním oddělení, bylo mým cílem zjistit, jak výslech v praxi doopravdy probíhá.

Pro účely této práce jsem vybrala formu strukturovaného rozhovoru v kombinaci s otevřenými a uzavřenými otázkami. Otázky jsem měla předem připravené tak, aby se obsahově dotýkaly výše zmíněných kapitol týkající se průběhu výslechu.

Setkání s dnes již pětadvacetiletým **mladým mužem D.** proběhlo v jedné pražské kavárně, kdy po úvodních informacích o rozhovoru, odpověděl na níže uvedené otázky. Respektuji jeho přání, a proto je rozhovor čistě anonymní.

1) Kdy a v jaké souvislosti výslech probíhal?

„Bylo to v roce 2008, kdy mi bylo 14 let. Výslech se týkal kauzy ohledně sexuálního obtěžování v jednom sportovním klubu, kterého se dopouštěla určitá osoba, která působila v klubu na vyšší pozici. Já byl předvolán jako svědek.“

2) Kde se výslech konal?

„První výslech probíhal s příslušníky kriminální policie v našem bytě poté, co se rodiče o obtěžování dozvěděli ode mne. Další výslech probíhal na policejní stanici v Praze na Vyšehradě.“

3) Byla policejní místnost, kde se výslech odehrával, nějak specifická, např. svým vybavením?

„Výslech se odehrával v klasické kanceláři, která nebyla ničím specifická.“

4) Jaké osoby byly u výslechu přítomny?

„Přítomny byly dva policisté, muž a žena.“

5) Byli přítomni tvoji rodiče? Ptali se tě před začátkem, jestli chceš, aby byli u výslechu?

„Nebyli, ale rodičům jsem pak vše říkal zpětně. Před začátkem výslechu se mě nikdo na nic takového neptal.“

a. Pokud ANO – bylo to pro tebe horší/lepší, že tam byli? -

- b. Pokud NE – byl bys radši, kdyby tam byli? *„Nebyl. Byl jsem ve věku, kdy už jsem byl schopný situaci řešit sám bez jejich přítomnosti.“*
- 6) Byl jsi před výsledkem poučen? Pokud ano, jakým způsobem?
„Nebyl.“
- 7) Jak na tebe působila osoba vyslýchajícího policisty?
„Bezproblémově. Především komunikace s ním byla příjemná. Neměl jsem s ním problém cokoliv řešit.“
- 8) Jakým způsobem byl výslech veden?
„Nechali mě spíše mluvit. Popisoval jsem, co se stalo a případně dostával doplňující otázky.“
- 9) Jak dlouho výslech trval?
„Pokud bych bral oba dva, jak v bytě, tak i na Policii, tak každý zhruba 1- 2 hodiny.“
- 10) Co se týče formy otázek, jednalo se spíše o otázky otevřené, nebo uzavřené?
„Hlavně otevřené. Uzavřené spíše ke konci jako doplňující.“
- 11) Byly tvé odpovědi nějakým způsobem zaznamenávány? Jak?
„Ano, odpovědi byly v průběhu sepisovány.“
- 12) S odstupem času, zanechal výslech v tobě nějaké nepříjemné vzpomínky?
„Nezanechal.“

S ohledem na výše uvedené odpovědi lze dovést, že nikdy nemůže být v praxi zaručeno, že bude postup zcela v souladu se zákonem a náležitostmi, které by z hlediska rad odborníků měly být dodrženy.

Zcela zásadním pochybením výslechu byla neúčast pedagoga, případně jiné osoby mající zkušenosti s výchovou mládeže (podle současné úpravy se jedná o OSPOD). Tato skutečnost činí výslech důkazně nepoužitelným. Přestože lze brát přítomnost osob opačného pohlaví pozitivně, hraje v tomto případě opravdu nepatrnou roli v porovnání s tak závažným nedostatkem, jako je neúčast odborné osoby.

Rovněž výslech uskutečňující v bytě rodičů není úplně dobrou alternativou, ačkoli pokud se jednalo o klidné rodinné prostředí, nemuselo to mít na výslech nepříliš negativní dopad. Neuzpůsobení místnosti na kriminálním pracovišti lze v tomto případě omluvit, jelikož v roce 2008 docházelo stále k jejich rozšiřování. Lze jen doufat, že za posledních 10 let se přístup policie k tomu, aby bylo zajištěno co nejvhodnější zázemí, zlepšil a dostupné SVM budou skutečně pro účely výslechu využívány.

Samotný průběh výslechu, až na chybějící poučení, které rozhodně mělo u 14letého chlapce proběhnout, se zdá být v souladu s doporučenými radami uspokojující. Absenci poučení lze tolerovat z toho důvodu, jak sám D. i potvrdil, že výslech pro něj nepředstavoval nijak nepříjemný zážitek, který by měl negativní dopad do budoucna. Hlavní účel výslechu, kterým je snaha zabránit případné sekundární viktimizaci dítěte, byl tak podle mého názoru naplněn.

Z mého pohledu výše uvedené pochybení spočívající v nepřítomnosti pedagoga je zcela zásadní, neboť výslech nemohl mít žádnou důkazní hodnotu. Oproti tomu ostatní nedostatky je možné brát s rezervou, především z toho důvodu, že se výslech konal již před téměř deseti lety. S ohledem na to lze jen pevně věřit v to, že se policejní praxe stále posouvá kupředu a bude pružně reagovat na všechny změny a požadavky, které nová doba s sebou přináší.

Závěr

Výslech dítěte v rámci trestního řízení představuje složitou fází, při které je zapotřebí dodržet zákonném stanovené podmínky doplněné o řadu psychologických rad ze stran odborníků.

Tato diplomová práce zcela jasně dokazuje, že výslech dítěte je daleko obtížnější než u dospělé osoby. Je tomu především z důvodu existence velkého množství okolních faktorů/činitelů, které mohou výslech ovlivnit a které byly výše uvedenými kapitolami popsány.

U dětí je při výslechu zapotřebí postupovat velmi pečlivě a důkladně, protože jediné tak bude sníženo riziko možných negativních dopadů na jejich budoucí vývoj. Z toho důvodu právní úprava klade důraz právě na ochranu dítěte a určuje základní předpoklady pro to, aby byla tato ochrana co v nejvyšší možné míře zajištěna. Kromě zákonné úpravy existuje řada dalších pojištění, které pokud budou dodrženy, mohou k ochraně dítěte významně přispět. Mezi ně lze zařadit například zajištění přijatelné atmosféry, vhodný výběr osob, ale rovněž důkladnou přípravu vyslychajícího.

Děti totiž vykazují velké množství specifických rysů, které utváří jejich osobnost. O to více se potvrdila má domněnka v úvodu této diplomové práce, že individuální přístup k nim je zcela na místě. Dítě musí být vždy hodnoceno subjektivně a výslech by měl být vždy uzpůsoben jeho věku, psychickému stavu, případným duševním poruchám a i dalším konkrétním potřebám. Pokud by byl tento přístup zanedbán, je tak ohrožena důkazní hodnota výpovědi, která může být v důsledku toho i zcela nepoužitelná.

S ohledem na praktickou část zabývající se postupem výslechu vedeného policejním orgánem lze usoudit, že stěžejní role je jednoznačně přikládána právě osobě vyslychajícího policisty. Samozřejmě, že roli hrají i již zmíněné vedlejší faktory, jako je prostředí nebo přítomnost jiných osob u výslechu. I přesto však považuji vyslychajícího za klíčovou osobu, která má osud průběhu výslechu zcela ve svých rukou. Je to právě on, kdo s dítětem navazuje kontakt, vhodně ho poučuje, pokládá otázky a v zásadě tak koriguje chod celého výslechu. Z pohledu odborníků je velmi důležité, aby se jednalo o osobu, která je tzv. „na svém místě“. Určujícím prvkem je jeho osobnost, přičemž by měl splňovat určité vlastnosti, jako je např. vřelý vztah k dětem, empatie a schopnost získat si důvěru dítěte.

I přes nepatrné rozpory v názorech jednotlivých odborníků na určité situace a postupy, které jsem během tvorby této diplomové práce zaznamenala, se všichni zcela jednoznačně

shodují na tom, že je to právě ochrana dítěte, která je tou nejdůležitější zásadou celého výslechu a která by měla být vždy za všech okolností dodržena.

Co se týče aktuálního stavu této problematiky, lze mezi ty nejvýraznější změny v poslední době zařadit právě zřízení speciálně výslechových místností a přijetí zákona o obětech trestných činů. Naopak u psychologických poznatků a doporučení týkajících se osobnosti dítěte a způsobu určení vhodné komunikace s ním, jsem nezaznamenala žádné zásadní změny.

Pokud bych měla porovnat názory autorů zdrojů, z nichž jsem čerpala, jelikož vznik některých jejich publikací sahá až do 60. let minulého století, zastávají autoři na toto téma názory stále stejné nebo alespoň velmi podobné. Z těchto starších publikací jsem ale čerpala skutečně co nejméně, jelikož mým cílem bylo vytvořit diplomovou práci, pokud možno co nejaktuálnější.

Co se týče řízeného rozhovoru v poslední části této diplomové práce, považuji jeho výsledky za celkem přijatelné, a to i přes skutečnost, že z právního hlediska není důkazně použitelný. Výslech takto hodnotím z toho důvodu, že byl podle mého názoru i tak naplněn základní cíl, a to ten, že na osobě respondenta výslech nezanechal žádné negativní následky. Sekundární viktimizace vyslýchaného nijak nepostihla, což považuji za zcela stěžejní. Nelze však opomenout ten fakt, že velkou roli v tomto případě zcela jistě hrála osobnost vyslýchaného respondenta. Nedostatky, které ve výslechu byly, by mohly mít u jiného dítěte, třeba slabší povahy, odlišné následky. Podle mého názoru by bylo nejspíše až naivní očekávat, že by veškeré kroky byly učiněny zcela správně, bez sebemenších vad. Lze jen doufat a spoléhat na to, že se bude k výslechům dětí přistupovat ještě důkladněji, a to za pomoci účinných metod a prostředků, aby ochrana dítěte byla při výslechu vždy na první místě.

Seznam zkratek

FAST	Family System Test
NET	Narrative Elaboration Training
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
Plán	Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí
Program SVM	Program zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR
SVM	speciální výslechové místnosti
Trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb.,trestní zákoník
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
ZOTČ	zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
ZSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Seznam použitých zdrojů

Monografie a sborníky

BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. 1. Vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, 157 s. ISBN 978-80-7308-409-7

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 1 vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 431 s. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1 vyd. Praha: Portál, 2014, 160 s. ISBN 978-80-262-0582-1

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, ČERVINKA, František. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Support, 1994, 206 s.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. 1 vyd. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

DVOŘÁČEK, Zdeněk a kol. *Aktuální poznatky z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování na úseku mládeže: sborník příspěvků z kurzu k problematice mládeže, který se konal dne 25.1.2007 v Policejní akademii ČR v Praze*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, 80 s. ISBN 978-80-7251-248-5

DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠOVÁ, P. *Zákon o obětech trestných činů, Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 456 s. ISBN 978-80-7598-109-7

GILLERNOVÁ, Ilona a BOUKALOVÁ, Hedvika. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1 vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, 280 s. ISBN 80-246-1293-3

HOLOUBKOVÁ, Jana. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 97 s. ISBN 80-210-2066-0

CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 202 s. ISBN 80-7178-739-6

CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 536 s. ISBN 80-86898-36-9

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. Vydání. Praha: Leges, 2016, 848 s. ISBN 978-80-7502-160-1

KALIVODOVÁ, Věra; HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, ISBN 978-80-210-8072-0

- KOHOUTEK, Rudolf. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Cerm, 2000, 263 s. ISBN 80-7204-156-8
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Základy soudní psychiatrie a psychologie*. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1999, 97 s. ISBN 80-210-2066-0
- KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2009. 296 s. ISBN 978-80-7345-161-5
- KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2019. 616 s. ISBN 978-80-7400-732-3.
- LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Vydání 3. Praha: Grada Publishing, 1998, 344 s. ISBN 80-7169-195-X
- MARKOVÁ, Eva, VENGLÁŘOVÁ, Martina., BABAIKOVÁ Mira. *Psychiatrická ošetrovatelská péče*. Praha. Grada: 2008, 352 str ISBN 80-247-1151-6
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2013, 296 s. ISBN 978-80-247-4580-0
- MATIÁŠEK, Jan, BÁRTA, Bohumil, SOUKUP, Jaroslav. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968, 250 s.
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C.H. Beck, 2004, str. 372, ISBN 80-7179-878-9
- MYNAŘÍKOVÁ, Lenka. *Psychologie lži*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2015, 200 s., ISBN: 978-80-247-5472-7
- NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2003, 136 s. ISBN 80-725-1141-6
- PTÁČEK, Radek, KUŽELOVÁ Hana. *Orientační hodnocení psychického vývoje dítěte pro sociální práci*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013, 41 s. ISBN 978-80-7421-059-4
- ROGALEWICZOVÁ, R., CILEČKOVÁ, K., KAPITÁN, Z., DOLEŽAL, M. a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 782 s. ISBN 978-80-7400-713-2
- SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. 1. vyd. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1973, 255 s.
- SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 154 s. ISBN 978-80-7380-153-3
- ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s., ISBN 978-80-7400-428-5

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*, 3. vydání. Praha: 2011, 988 s., ISBN 978-80-7400-350-9

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, 156 s. ISBN 80-86131-44-0

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2016, 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8

WEISS, Petr. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, 264 s. ISBN 80-247-0929-5

Odborné články

BUREŠ, Radim. Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policie ČR. *Policista*. Ročník 2007, č. 10

CYPRIS, Martin, MUSILOVÁ, Renata. Vedení výslechu dětských obětí trestných činů. *Právo a rodina*. Ročník 2017, č. 11

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologie výslechu. *Kriminalistika*. Ročník XXIX, č. 4

FRYŠTÁK Marek. Procesní postavení svědka (poškozeného) a jeho výslech v přípravném řízení. *Trestněprávní revue*. Ročník 2014, č. 10, s. 225

GŘIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*, Ročník 2017, č. 9, s. 195

MÜLLER, Jan. O aplikaci zákona o obětech trestných činů: co přináší praxe. *Právo a rodina*, Ročník 2016, č. 8

MÜLLER, Jan. Pohlavní zneužití - účast dítěte v trestním řízení. *Rodinné listy*. Ročník 2018, č. 1

PLŠKOVÁ, Alena. Jája a Pája. *Kriminalistický sborník*. Ročník XXXIX, č. 9

SPURNÝ, Józsa. Prosazování moci a poskytování podpory při výslechu. *Psychologie dnes*, Ročník 2004, č. 5

ŠIMÁK, Martin. Ochrana práv dětí v trestním řízení. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. Ročník 2006, č. 2

VARENINOVÁ, Sandra: Zvláštnosti výslechu dětského svědka v přípravném řízení trestním. *Státní zastupitelství*. Ročník 2018, č. 6

Odborné články v elektronické podobě

CIMBURKOVÁ, Tereza. *Lhaní*. In Rodina21 [online]. [cit. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://www.rodina21.cz/v-kruhu-rodiny/lhani/>

KONRÁD Zdeněk. *Vysvětlení – zvláštní druh výslechu?* In Kriminalistika [online] 1999, č. 4, Praha, 1999, [cit. 2019-02-13] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

NOVÁK, Tomáš. *Kdo lže, ten krade? To by bylo příliš jednoduché!* [online] [cit. 2019-07-04]. Dostupný z: http://novaktomas.ic.cz/?p=-ps-detska_lez

SOBOTKOVÁ, Irena. *Test rodinného systému – připravovaná metoda rodinné diagnostiky*. [cit. 2019-10-15] Dostupné z: <https://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/sobotkovai-test.pdf>

SMRŽ, Josef. *Bájevá lhavost u dětí*. In Šance dětem [online] [cit. 2019-06-30]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/psychicke-problemy-ditete/bajiva-lhavost-u-deti.shtml>

UHOLYEVA, Xenie. *Dítě jako zdroj informací: charakteristiky dětské výpovědi a možnosti jejího využití*. In Československá psychologie. Ročník LIX, č. 2, s. 150-161. [cit. 2019-10-20] Dostupné z: https://cdk.lib.cas.cz/search/img?pid=uuid:fc974eaf-96ff-4bd5-a026-ca94184bd520&stream=IMG_FULL&action=GETRAW

VOKUŠ, Jiří. *Protiprávní činy páchané dětmi a trestná činnost páchaná na dětech*. In Policie.cz [online] © 2019 Policie ČR [cit. 2019-10-01] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/protipravni-ciny-pachane-detmi-a-trestna-cinnost-pachana-na-detech.aspx>

Ostatní elektronické zdroje

Policie České republiky. *Jája a Pája*. [online] © 2019 Policie ČR [cit. 2019-10-15] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jaja-a-paja.aspx>

Policie České republiky. *Pomoc obětem trestných činů* [online] © 2019 Policie ČR [cit. 2019-10-04] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-pomoc-obetem-trestnych-cinu.aspx?q=cHJuPTE%3d>

Právní předpisy

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

Zákon č. 218/2013 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 2 To 42/2018

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.9. 1993, sp. zn. 7 To 181/93

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1087/2018

Zahraniční literatura a články

BOURG et All. *A Child Interviewer's Guidebook*. SAGE Publications, 1999

LAMB et All. *Children's Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice*, Wiley-Blackwell, 2011

PENCE, Donna, WILSON, Charles. *Team investigation of child sexual abuse*. SAGE Publications, 1994

SAYWITZ et. All. *Interviewing Children in Custody Cases: Implications of Research and Policy for Practice*. Behavioral Sciences and the Law, Published online 9 July 2010 in Wiley InterScience

Ostatní

Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) - K bodům 22. a 26.

Expertní tým. Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2018-03-19] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/webpm/clanek/komercni-sexualni-zneuzivani-deti-dokumenty.aspx>

Program Zřizování speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2018-03-19] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

Sít' speciálních výslechových místností v roce 2013. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online] © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2018-03-19] Dostupné z: <https://www.mvr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

Zvláštnosti výslechu dětí

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá výslechy dětí v trestním řízení, a to se zaměřením na zvláštnosti, které jsou pro něj charakteristické.

Cílem této diplomové práce je poskytnout ucelený přehled o této problematice, a to ve všech rovinách - právní, psychologické, tak i kriminalistické a umožnit tak snadné pochopení v celé její podstatě.

Ve své úvodní části se diplomová práce zaměřuje na rovinu právní, v rámci které seznamuje se základními pojmy a nastiňuje také aktuální stav právní úpravy na území České republiky. Poté se už plynule přesouvá do roviny psychologicko-kriminalistické, v níž se dostává k jádru celého svého obsahu – charakteristickým zvláštnostem, kterého mohou v souvislosti s výslechem dětí nastat.

Diplomová práce na tyto zvláštnosti tak pohlíží ze dvou úhlů. Z pohledu psychologického umožňuje pochopit složitou osobnost dítěte, která musí být při výslechu vždy zohledněna. Rovněž poukazuje na veškerá rizika, která mohou při komunikaci s dítětem nastat a kterým je tak vhodné snažit se předcházet. Z pohledu kriminalistického se již přímo zaměřuje na samotný průběh výslechu. Tuto praktickou část tak lze považovat za jakéhosi průvodce celým výslechem krok za krokem. Zabývá se tak podrobně všemi jeho fázemi, v rámci kterých tak uvádí mimo jiné například za jakých podmínek by se měl odehrávat, jak by měl být veden a naopak čeho by se měl vyslychající vyvarovat. V obou dvou směrech se vždy snaží veškeré teoretické poznatky doplňovat o rady a doporučení odborníků, přičemž jejich odlišné názory podrobuje konfrontaci. Ve svém závěru poskytuje řízený rozhovor s jedním z vyslychaných dětských svědků a umožňuje tak tímto i nahlédnout do pražské policejní praxe.

Diplomová práce tak ve svém souhrnu přináší komplexní poznatky všem, kteří o tuto problematiku projevují laický zájem, nebo chtějí své dosud nabyté znalosti rozšířit o nové a více do hloubky.

Klíčová slova: výslech, děti, zvláštnosti

The Specifics of Children Interrogation

Abstract

This diploma thesis deals with the interrogation of children in criminal proceedings, with a focus on the specifics that are characteristic of it.

The aim of the thesis is to provide a comprehensive overview of this issue at all levels - legal, psychological, as well as criminal, and to allow better understanding of its whole essence.

In this introduction, the thesis focuses on the legal standpoint, in which it introduces the basic terms and outlines the current state of legislation in the Czech Republic. Then, it moves continuously to the psychological-criminal standpoint, where it reaches the point of its content - the specifics that may arise in connection with the interrogation of children.

The thesis views these specifics from two different angles. From a psychological point of view, it enables to understand the complexity of a child's personality, which must always be taken into account during the interrogation. It also points out any risks that may arise in communicating with the child and which should be avoided. From the criminal point of view, it focuses directly on the course of interrogation itself. This practical part can thus be considered as a guide step by step through the whole interrogation. It deals in detail with all subsequent stages in which states, inter alia, under what conditions it should take place, how it should be conducted and, on the contrary, what the interrogating officer should avoid. In both directions, it always seeks to complement all theoretical knowledge with expert advice and recommendations, confronting their differing views at the same time. In its conclusion, it provides a directed interview with one of the interrogated child witness and thus also provides an insight into police practice in Prague.

This diploma thesis, in its entirety, gives comprehensive knowledge to all those who show a lay interest in this issue, or who want to expand their acquired knowledge with in further depth.

Keywords: interrogation, child, strangeness